

Σχολή Επιστημών Υγείας και Πρόνοιας

Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Παιδαγωγικά μέσω Καινοτόμων Προσεγγίσεων, Τεχνολογίες και Εκπαίδευση

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Τρόποι προσέγγισης των γονέων με παιδιά με
αναπτυξιακές – μαθησιακές διαταραχές σε χώρους
προσχολικής αγωγής**

POST GRADUATE THESIS

**Ways to approach the parents of children with developmental –
learning disorders in pre-school settings**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ(ΤΩΝ)/NAME OF STUDENTS

Ουρανία Κόφφα

Ourania Koffa

ΟΝΟΜΑ ΕΙΣΗΓΗΤΗ/NAME OF THE SUPERVISOR

Κ. Παναγιώτης Πήλιουρας

Mr. Panagiotis Piliouras

ΑΙΓΑΛΕΩ/AIGALEO 2018

Faculty of Health and Caring Professions
Department of Biomedical Sciences
Faculty of Administrative, Financial and Social Sciences
Department of Early Childhood Education and Care

Inter-Sectional Post Graduate Program
Pedagogics with New Approaches, Technologies and Education

POST GRADUATE THESIS

**Ways to approach the parents of children with developmental –
learning disorders in pre-school settings**

Ourania Koffa
17048

Email: okoffa@gmail.com

FIRST SUPERVISOR
Panagiotis Piliouras

SECOND SUPERVISOR
Leonidas Gomas

AIGALEO 2018

Δήλωση περί λογοκλοπής

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας διπλωματικής εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην διπλωματική μου εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης Τίτλου Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η διπλωματική εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Ουρανία Γ. Κόφφα

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον πρώτο επιβλέποντα κ. Παναγιώτη Πήλιουρα για τις συμβουλές και τη συνεργασία που μου πρόσφερε σε όλα τα στάδια της διπλωματικής μου. Ευχαριστώ το σύζυγο και τη μητέρα μου για τη συμπαράσταση και τη βοήθεια που μου προσέφεραν σε όλη τη διάρκεια παρακολούθησης του μεταπτυχιακού. Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω την κόρη μου, γιατί αποτελεί πηγή έμπνευσης για εμένα.

Αφιέρωσεις

Στον αγαπημένο μου σύζυγο Νίκο και στο <<μικρό μας θαυματάκι>>, που ήρθε και γέμισε τη ζωή μας με αγάπη και αισιοδοξία.

Περίληψη

Η διπλωματική που εκπονώ, πραγματεύεται τους τρόπους προσέγγισης των γονέων με παιδιά με αναπτυξιακές-μαθησιακές διαταραχές που φιλοξενούνται σε χώρους προσχολικής αγωγής. Οι περισσότεροι γονείς, άλλοι λόγω άγνοιας και άλλοι λόγω άρνησης να αποδεχτούν το πρόβλημα, δεν είναι συνειδητοποιημένοι σε ενδεχόμενες παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, που παρουσιάζουν τα παιδιά τους στα πλαίσια της σχολικής ζωής.

Ο ρόλος των παιδαγωγών είναι να παρατηρούν συστηματικά κάθε παιδί και να ενημερώνουν τους γονείς. Σε όποιες περιπτώσεις κρίνεται ότι χρήζουν περαιτέρω παρατήρησης και παρέμβασης, τους παραπέμπουν σε ειδικό επιστημονικό προσωπικό. Συγκεκριμένα, αναφέρομαι αναλυτικά σε δύο περιπτώσεις παιδιών, τα οποία συνάντησα στον παιδικό σταθμό όπου εργάζομαι. Η πρώτη περίπτωση, αφορά παιδί με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής και υπερκινητικότητα. Η δεύτερη είναι ένα παιδί που βρίσκεται στο φάσμα του αυτισμού.

Επικεντρώνομαι στους τρόπους με τους οποίους προσέγγισα τους γονείς, με στόχο την ευαισθητοποίηση και την ενημέρωσή τους για τις διαταραχές που παρουσίαζαν τα παιδιά τους. Μέσα από τη συχνή επικοινωνία, αναπτύξαμε σχέσεις εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού με στόχο την ορθή αντιμετώπιση των παιδιών. Η έγκαιρη παρέμβαση σε παιδιά με αναπτυξιακές -μαθησιακές διαταραχές στην ηλικία 2,8 έως 4 ετών, έχει καθοριστική σημασία για τη μετέπειτα πορεία των παιδιών αυτών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Θεωρώ ότι κάθε παιδαγωγός έχει ευθύνη να εντοπίζει τυχόν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές των παιδιών και σε συνεργασία με εξειδικευμένο προσωπικό να συμβουλεύει τους γονείς για τους τρόπους αντιμετώπισης τους. Η ηθική ανταμοιβή που πιστώνεται στην παιδαγωγό μετά από την επιτυχή έκβαση των διαταραχών και την ομαλή ένταξη των παιδιών στο σχολικό περιβάλλον, είναι η κινητήριος δύναμη για την εξάσκηση του παιδαγωγικού έργου.

Σκοπός : Η διερεύνηση του τρόπου αντιμετώπισης του αυτισμού και της ΔΕΠΥ σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Οι τρόποι προσέγγισης των γονέων και η ενημέρωσή τους για τις διαταραχές που εκδηλώνουν τα παιδιά τους.

Μέθοδος: Μελέτη περίπτωσης παιδιού με ΔΕΠΥ και παιδιού με αυτισμό.

Abstract

The dissertation I carry out deals with the ways of approaching parents whose children have developmental – learning disabilities during their pre – school education. Most parents, some because of ignorance and some because they refuse to accept the problem, don't realize the possible deviant behavior of their children within their school life.

The role of the teachers is to observe systematically every child and inform the parents. If they decide that there are cases that need further observation and intervention, they advise the parents to consult a specialist. Specifically, I refer to the cases of two children I came across in the kindergarten I work. The first case is about a child with attention deficit hyperactivity disorder. The second one regards a child that falls within the autism spectrum.

I focus on the ways I used to approach the parents in order to make them aware of the disabilities their children had and to consult them at the same time. The constant communication we had made it possible to build up a relationship of trust and mutual respect since our common aim was to find the best way to help the children. The early intervention in kids with developmental – learning disabilities in the age of 2,8 and up to 4 years old is of great importance as regards the future course of these children throughout all the levels of education.

I believe that each teacher has the responsibility to identify possible deviant behavior of the children and in collaboration with the proper scientific personnel should consult the parents in relation to the right ways to cope with it. The moral reward that the teacher gets after the successful treatment of the disabilities and the smooth integration of the children in their school environment is the driving force that gives every teacher strength to continue.

Purpose: To explore how autism and ADHD are treated in preschool children. The ways of approaching parents and informing them about the disorders manifested by their children.

Method: Child case study with ADHD and case study of a child with autism.

Περιεχόμενα

Δήλωση περί λογοκλοπής	iii
Ευχαριστίες	v
Αφιερώσεις	vii
Περίληψη	ix
Abstract	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Συνομογραφίες	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.v
Πρόλογος.....	1
Κεφάλαιο 1.Μετάβαση από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον.....	4
1.1 Συναισθήματα γονέων για τη μετάβαση από το οικογενειακό στο περιβάλλον του παιδικού σταθμού.....	4
1.2 Ομαλή προσαρμογή προ νηπίων.....	6
1.3 Ο ρόλος της παιδαγωγού.....	9
1.4 Συστηματική παρατήρηση των παιδιών και καταγραφή.....	11
Κεφάλαιο 2.Μελέτη περίπτωσης παιδιού με ΔΕΠΥ.....	12
2.1 Ανάπτυξη σχέσεων με τους γονείς.....	12
2.2 Συνάντηση με ειδική παιδαγωγό.....	14
2.3 Συνάντηση με γονείς-ενημέρωση για Δ.Ε.Π.Υ.....	15
2.4 Παραπομπή γονέων για ιατρική εκτίμηση του παιδιού.....	16
2.5 Αποτελέσματα παρέμβασης.....	17
Κεφάλαιο 3.Μελέτη Δεύτερης περίπτωσης-παιδί με αυτισμό.....	19
3.1 Επικοινωνία και προσέγγιση των γονέων.....	19

3.2 Συστηματική παρατήρηση παιδιού και καταγραφή.....	20
3.3 Συνάντηση με ειδική παιδαγωγό από το συμβουλευτικό σταθμό.....	22
3.4 Ατελής συνάντηση με γονείς.....	22
3.5 Ιατρική εκτίμηση από δημόσιο νοσοκομείο.....	25
3.6 Αποτελέσματα συνεδριών του παιδιού με εξειδικευμένο προσωπικό.....	25
Συμπεράσματα.....	27
Προτάσεις.....	29
Επίλογος.....	29
Αναφορές.....	30
Διαδικτυακές πηγές.....	32
Παράρτημα.....	33

Συντομογραφίες

ΔΕΠΥ

Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα

Πρόλογος

Οι χώροι προσχολικής αγωγής προσφέρουν αγωγή και φροντίδα σε βρέφη και μικρά παιδιά. Οι βρεφονηπιακοί σταθμοί είναι το πρώτο περιβάλλον δράσης και κοινωνικοποίησης των παιδιών, πέραν του οικογενειακού. Πρωταρχικός σκοπός τους είναι ομαλή ένταξη και προσαρμογή των προ νηπίων από το οικογενειακό στο σχολικό πλαίσιο.

Για το λόγο αυτό είναι οργανωμένοι και επανδρωμένοι με εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να καλλιεργούν αίσθημα ασφάλειας και συναισθηματική σταθερότητα στα παιδιά και να εμπνέουν εμπιστοσύνη στους γονείς τους. Η πρώτη επαφή των παιδαγωγών με τους γονείς είναι καθοριστικής σημασίας για την μελλοντική συνεργασία και επικοινωνία που θα αναπτυχθεί ανάμεσα τους. Σε όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς η αλληλεπίδραση παιδαγωγών -παιδιών-γονέων και η ενεργός συμμετοχή των γονέων , είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την προαγωγή και διευκόλυνση του παιδαγωγικού έργου. Στόχος των παιδαγωγών είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Κύριο μέλημα μας είναι οι παιδαγωγικές δράσεις να ανταποκρίνονται τόσο στις βιολογικές όσο και στις ψυχοσυναισθηματικές ανάγκες των προ νηπίων. Θέλουμε να βλέπουμε χαρούμενα και ευτυχισμένα.

Στην έναρξη της σχολικής χρονιάς γίνεται προγραμματισμός για συνάντηση γνωριμίας με τους γονείς, κατά τη διάρκεια της οποίας συμπληρώνουμε καρτέλα με τα στοιχεία τους και πληροφορίες σχετικές με τις συνήθειες του παιδιού στο φαγητό, τον ύπνο, το παιχνίδι. Πολλοί γονείς νιώθουν ανασφάλεια και άγχος για την προσαρμογή των παιδιών τους. Για το λόγο αυτό επιλέγουμε εξατομικευμένο πρόγραμμα για το κάθε παιδί, που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και τον ατομικό ρυθμό ανάπτυξης του.

Κάθε γονιός έχει διαφορετικές προσδοκίες και απαιτήσεις από τους παιδαγωγούς. Ο παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας, διαθέτει την επιστημονική κατάρτιση που απαιτείται, για να προσεγγίσει τον γονέα με τον κατάλληλο τρόπο, με στόχο να κερδίσει την εμπιστοσύνη του και στη συνέχεια να εξασφαλίσει την ενεργό συμμετοχή και τη συνεργασία του σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς.

Έτσι ο παιδαγωγός εφαρμόζει τις πρακτικές του καλού ακροατή. Ακούει με προσοχή τον συνομιλητή του, του δίνει χώρο και χρόνο να εκφράσει τις απόψεις του, έχει εν συναίσθηση και δείχνει σεβασμό και κατανόηση. Σε κάθε ευκαιρία ενθαρρύνει το διάλογο και την ενεργητική ακρόαση.

Ο γονικός ρόλος είναι έμφυτος και εμπειρικός. Δεν κληρονομείται, ούτε διδάσκεται, αλλά διαμορφώνεται με την καθημερινή αλληλεπίδραση γονέα και παιδιού. Στη δόμηση της γονικής συμπεριφοράς, συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό η εμπειρία που έχουν οι γονείς, όταν ήταν οι ίδιοι παιδιά(Παππά,2017). Στο υποσυνείδητο τους είναι καταγεγραμμένα η συμπεριφορά των δικών τους γονιών και οι τρόποι που τους αντιμετώπιζαν στην παιδική ηλικία.

Ένας άλλος παράγοντας είναι το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο διαβιούν σε συνδυασμό με το βιοτικό επίπεδο και τη βαθμίδα εκπαίδευσης που έχουν ολοκληρώσει. Αφού λάβει υπόψη όλα τα παραπάνω, ο παιδαγωγός προσαρμόζει τον τρόπο προσέγγισης του κάθε γονιού στις ανάγκες και το χαρακτήρα του.

Από την πρώτη συνάντηση είναι ευγενικός , θετικός και καλοπροαίρετος. Δημιουργεί κλίμα ασφάλειας και συνεργασίας, ενώ ταυτόχρονα ενημερώνει τους γονείς για το σκοπό και τους στόχους του παιδαγωγικού έργου. Επιπλέον, εκφράζει τη διάθεση του να προσφέρει βοήθεια όταν του ζητηθεί.

Συμπερασματικά, πιστεύω ότι διαρκής επικοινωνία του παιδαγωγού με τους γονείς των παιδιών, που φιλοξενούνται στους χώρους προσχολικής αγωγής, συμβάλλει στην ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού. Η σχέση αυτή είναι σημαντική για όλους και περισσότερο για τα παιδιά που εμφανίζουν αναπτυξιακές διαταραχές(αυτισμός, ΔΕΠΥ κ.ά.).

Η συστηματική παρατήρηση και η καταγραφή της συμπεριφοράς και της ανάπτυξης του παιδιού σε καθημερινή βάση, αποτελεί εργαλείο επισήμανσης της συμπεριφοράς, η οποία παρεκκλίνει από το φυσιολογικό. Η έγκαιρη διάγνωση των διαταραχών και η άμεση επιστημονική αντιμετώπιση τους, είναι σημαντικές για την πορεία που θα ακολουθήσει η ανάπτυξη του παιδιού. Ο παιδαγωγός έχει υποχρέωση να εντοπίσει τη <<λανθάνουσα>> σύμφωνα με τα στάδια ανάπτυξης, συμπεριφορά, να ενημερώσει τους γονείς και να προτείνει να απευθυνθούν σε εξειδικευμένους επαγγελματίες-αναπτυξιολόγους.

Κάποιοι γονείς είναι δεκτικοί και άλλοι αρνητικοί να δεχτούν ότι το παιδί τους, χρήζει εξειδικευμένης παρέμβασης και αγωγής. Ο επαγγελματίας παιδαγωγός οφείλει να προσεγγίσει κάθε γονιό με τον κατάλληλο τρόπο και να τον ενημερώσει, να δώσει έμφαση στα θετικά χαρακτηριστικά του παιδιού, να τον παραπέμψει σε εξειδικευμένους επαγγελματίες και να εκφράσει τη διάθεση του προσφέρει βοήθεια, όταν του ζητηθεί.

Είναι σαφές ότι γονείς και παιδαγωγοί ενδιαφέρονται για το συμφέρον του παιδιού. Ακόμα και στις περιπτώσεις των γονέων που αρνούνται να αποδεχτούν την παρεκκλίνουσα συμπεριφορά των παιδιών τους, ο παιδαγωγός επικοινωνεί με τον τρόπο που αρμόζει στην προσωπικότητα τους και τους επισημαίνει τη σημασία της έγκαιρης αντιμετώπισης της.

Στην άσκηση του πολύπλευρου ρόλου του, ο παιδαγωγός προσχολικής ηλικίας έχει ανάγκη από συμβουλευτική και υποστήριξη από επαγγελματίες ψυχολόγους αλλά και από την παιδαγωγική ομάδα. Στα περισσότερα δίκτυα παιδικών σταθμών, λειτουργεί για αυτό το λόγο ο θεσμός του συμβουλευτικού σταθμού. Σκοπός του συμβουλευτικού είναι η διαρκής στήριξη και η παροχή συμβουλών στους παιδαγωγούς και τους γονείς, που απευθύνονται σε αυτόν για την ορθή αντιμετώπιση δυσκολιών, που προκύπτουν κατά την άσκηση των ρόλων τους.

Γονείς, παιδαγωγοί και επαγγελματίες ψυχολόγοι, λογοθεραπευτές, αναπτυξιολόγοι καλό είναι να ακολουθούν το παιδοκεντρικό μοντέλο αγωγής. Έτσι οι ενέργειες τους προκύπτουν από τις ανάγκες των παιδιών και σέβονται τον προσωπικό ρυθμό ανάπτυξης κάθε παιδιού. Σε όλη τη διάρκεια της ημέρας το παιδί θέλει να νιώθει ότι είναι ασφαλές και ότι είναι πάντα κάποιος δίπλα του να ικανοποιήσει τις ανάγκες του και να του παρέχει ευκαιρίες αυτενέργειας και αλληλεπίδρασης τόσο με τους ενήλικες όσο και με τους ομηλικούς του(Brazelton,1998).

Κεφάλαιο 1.Μετάβαση από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον.

1.1.Συναισθήματα γονέων για τη μετάβαση από το οικογενειακό στο περιβάλλον του παιδικού σταθμού

Γονέας επάγγελμα ή λειτούργημα(Παππά,2017).

Η γέννηση ενός βρέφους, σηματοδοτεί την έναρξη του γονικού ρόλου. Με τον ερχομό του νέου μέλους, το ζευγάρι συνειδητοποιεί την ευθύνη που αναλαμβάνει για την ανατροφή και την υγιή ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του.

Η σχέση που αναπτύσσει ο γονέας με το παιδί είναι ισόβια, μοναδική, ακραία ,συναισθηματική και κάποιες φορές συγκρουσιακή(Bucay,2017).Πολλές φορές οι γονείς βιώνουν άγχος και αγωνία εάν ανταποκρίνονται με ορθότητα στην άσκηση του γονικού τους ρόλου. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής, οι αρκετές ώρες που περνούν οι γονείς στο εργασιακό τους περιβάλλον, έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση του χρόνου που περνούν με τα παιδιά τους. Έτσι επιφορτίζονται με ενοχές και τύψεις, συναισθήματα που δρουν αρνητικά στις σχέσεις τους τόσο με τα παιδιά τους όσο και μεταξύ τους.

Κάθε άτομο ως γονέας διαμορφώνει ένα συγκεκριμένο τρόπο άσκησης του ρόλου του, ο οποίος συνδέεται με προηγούμενες εμπειρίες, απόψεις, αντιλήψεις αλλά και τον τρόπο με τον οποίο μεγάλωσε ο ίδιος ως παιδί(Παππά,2017).

Όσον αφορά τους Έλληνες γονείς η Μαρία Χουρδάκη (2000) διέκρινε τους ακόλουθους τύπους γονέων:

α) Ευερέθιστοι γονείς: Είναι οι νευρικοί και οξύθυμοι γονείς που ξεσπούν με το παραμικρό.

β) Φιλόδοξοι γονείς: Οι γονείς οι οποίοι θέτουν υψηλούς στόχους για το παιδί τους και έχουν υπερβολικές προσδοκίες όσον αφορά την επίδοσή τους στο σχολείο και τις δραστηριότητες στις οποίες επιδίδεται. Με αυτό τον τρόπο οι φιλόδοξοι γονείς πιστεύουν ότι θα καταξιωθούν οι ίδιοι κοινωνικά.

γ) Απορριπτικοί γονείς: Ο γονείς που συμπεριφέρονται με τρόπο απορριπτικό έως και εχθρικό προς το παιδί τους, φτάνοντας συχνά μέχρι την κακοποίηση.

δ) Υπερπροστατευτικοί γονείς: Είναι οι γονείς που συμπεριφέρονται στο παιδί τους σαν να είναι «αδύναμο», ανησυχούν υπερβολικά γι' αυτό, καλύπτοντας έτσι ουσιαστικά τη δική τους αδυναμία.

ε) Ανήσυχτοι γονείς: Οι γονείς που ανησυχούν υπερβολικά για την υγεία και την ευημερία των παιδιών τους.

στ') Μποέμ γονείς: Είναι οι γονείς που συνήθως διαμορφώνουν το πρόγραμμα και την καθημερινότητά τους με βάση τις δικές τους ανάγκες, μη λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των παιδιών τους.

Η συγκεκριμένη τυπολογία αντανακλά σε μεγάλο βαθμό την ιδιαίτερη ψυχολογία αλλά και την ιδιαίτερη «παθολογία» των Ελλήνων γονέων, με την οποία η συγγραφέας ασχολήθηκε και μελέτησε διεξοδικά. Ωστόσο, δεν παραλείπει να αναφερθεί και στον τύπο του «καλού γονέα». Κατά τη Μαρία Χουρδάκη (2000) «καλοί γονείς» είναι οι ψυχολογικά ώριμοι γονείς, οι οποίοι διακρίνονται από: α) αυτοκυριαρχία στις αντιδράσεις τους προς τα παιδιά, β) έλλειψη εγωκεντρισμού, γ) άσκηση αυτοκριτικής, παραδοχή και αναγνώριση των λαθών που διαπράττουν, δ) αυτογνωσία και ε) επίγνωση των αναγκών και της ψυχολογίας του παιδιού/των παιδιών τους. Η μελέτη της «εθνικής μας ψυχολογίας», σύμφωνα με την Μαρία Χουρδάκη, έτσι όπως προκύπτει από το κοινωνικό-πολιτισμικό και ιστορικό υπόβαθρο του τόπου μας, διαμορφώνει αντίστοιχους τύπους γονέων, οι οποίοι διαφοροποιούνται αρκετά από τις γνωστές τυπολογίες των δυτικών κοινωνιών.

Δεν υπάρχουν καλοί ή κακοί γονείς. Όλοι οι γονείς νιώθουν αγάπη και στοργή για τα παιδιά τους, αλλά διαφοροποιούνται στους τρόπους εκδήλωσης της αγάπης τους.

Η συναισθηματική ωριμότητα του ενήλικα, καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά τους ως γονέας. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι όλοι οι γονείς επιθυμούν το βέλτιστο για τα παιδιά τους.

Η στάση που θα υιοθετήσουν ως προς τα παιδιά τους, πρέπει να απορρέει από το σεβασμό στις επιθυμίες και την ικανοποίηση των αναγκών των απογόνων τους.

Οι γονείς αποτελούν πρότυπο προς μίμηση για τα παιδιά. Τα πρώτα χρόνια της ζωής είναι καθοριστικά για την υγιή ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των βρεφών και νηπίων. Για το λόγο αυτό, οι γονείς πρέπει να αγαπήσουν πρώτα τον εαυτό τους και να διώξουν το άγχος και τις ενοχές που απορρέουν από τις ευθύνες που αναλαμβάνουν με τη γέννηση του μωρού τους(Σιδέρης,2009).

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον, συντελείται σε πρώιμη ηλικία. Τις περισσότερες φορές οι γονείς δεν είναι κατάλληλοι προετοιμασμένοι για αυτή τη μετάβαση. Συχνά είναι αγχωμένοι, νευρικοί και καχύποπτοι ως προς τους χώρους προσχολικής αγωγής. Για το λόγο αυτό, στην αρχή της

χρονιά τους παρέχουμε έναν οδηγό ενημέρωσης για την προσαρμογή των παιδιών τους(βλ. παράρτημα). Σταδιακά το άγχος και η ενοχή των πρώτων ημερών, μειώνονται μέσω της καθημερινής επικοινωνίας και στήριξης από τις παιδαγωγούς. Η παρότρυνση των γονέων να συμμετέχουν σε ομάδες συμβουλευτικής, βοηθάει σε μεγάλο βαθμό ώστε να αποενοχοποιηθούν και στη συνέχεια να επανακτήσουν την αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμησή τους.

«Γονείς ακούστε τα παιδιά σας» και να είστε πάντα δίπλα τους. Η αναγνώριση και η αποκωδικοποίηση των συναισθημάτων των παιδιών είναι ευθύνη κάθε «καλού» γονιού. Η καλλιέργεια της συναισθηματικής νοημοσύνης συμβάλλει στην ομαλή εξέλιξη τους. Είναι σημαντικό οι γονείς δίνουν έμφαση στα συναισθήματα των παιδιών και να διευκολύνουν την έκφρασή τους. Να ακούνε με προσοχή τα παιδιά και με εν συνείδηση. Να αναπτύσσουν λεκτική επικοινωνία και να εκφράζουν τα δικά τους συναισθήματα, ενώ ταυτόχρονα να δίνουν χρόνο και χώρο στα παιδιά τους. Να σέβονται τα παιδιά ως ισότιμα μέλη της οικογένειας και να προασπίζουν τα δικαιώματά τους. Κάθε παιδί από τη στιγμή που γεννιέται είναι ελεύθερη και ξεχωριστή οντότητα και όχι προέκταση των γονέων. Εάν όλοι οι γονείς συνειδητοποιήσουν αυτή την πραγματικότητα, θα είναι σε θέση να ασκήσουν το γονικό τους ρόλο με ευτυχία και θετική διάθεση και να ελαχιστοποιήσουν τα αρνητικά συναισθήματα(Ανδρεοπούλου,2017).

1.2 Ομαλή προσαρμογή προνηπίων

«Προσαρμόζομαι» γενικά σημαίνει εξοικειώνομαι σταδιακά με ένα ξένο, διαφορετικό ή νέο κοινωνικό περιβάλλον (www.lexigram.gr). Η μη προσαρμογή σε νέο περιβάλλον οφείλεται στους παρακάτω τομείς: α) τα ατομικά χαρακτηριστικά και το ρυθμό ανάπτυξης του παιδιού β) τα στοιχεία του σχολείου, της τάξης και του παιδαγωγού και γ) τον τύπο της οικογένειας και το ρόλο των γονέων.

Τα παιδιά και οι έφηβοι που δεν καταφέρνουν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στις απαιτήσεις του περιβάλλοντος, εκδηλώνουν «δυσκολίες προσαρμογής» (Καλαντζή-Azizi Ζαφειροπούλου, 2005). Όταν το παιδί αποχωρίζεται για πρώτη φορά τους γονείς είναι πιθανό, ανάλογα με την ηλικία, να εκδηλώσει το «άγχος του αποχωρισμού» (Cole&Cole, 2002). Η ένταση των αντιδράσεων κατά την προσέλευση του παιδιού στον παιδικό σταθμό, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη συναισθηματική

ωριμότητα του βρέφους ή του προ νήπιου και από το είδος του δεσμού που έχει αναπτύξει με την μητέρα. Σύμφωνα με τους Ainsworth και Bowlby ο δεσμός είναι ένας όρος για να εκφράσουμε τη θεμελιώδη σχέση ανάμεσα στο παιδί και τη μητέρα. Ο δεσμός μητέρας-παιδιού διακρίνεται σε τέσσερις φάσεις:

- α) Προ-δεσμού φάση (γέννηση έως ηλικία έξι εβδομάδων)
- β) Φάση του «δεσμού εν τω γίνεσθαι» (έξι εβδομάδων έως έξι έως οκτώ μηνών)
- γ) Φάση του «καθατού δεσμού» (έξι-οκτώ μηνών έως δεκαοκτώ έως εικοσιτεσσάρων μηνών)
- δ) Φάση των αμοιβαίων σχέσεων (δεκαοκτώ έως εικοσιτεσσάρων μηνών και μετέπειτα) (Bowlby, 1969).

Στην πρώτη φάση τα βρέφη έχουν στενή επαφή με τα πρόσωπα που τα φροντίζουν και δε δείχνουν να ανανεώνονται σε άγνωστα πρόσωπα. Κατά τη δεύτερη φάση τα βρέφη αντιδρούν διαφορετικά δείχνοντας εμφανή προτίμηση για τα άτομα που τα φροντίζουν και ανησυχία σε άγνωστα αντικείμενα και ανθρώπους. Στη φάση του «καθατού δεσμού», η μητέρα αποτελεί την ασφαλή βάση και αναπτύσσεται έντονα το άγχος του αποχωρισμού.

Επιπλέον ρυθμίζεται η σωματική και συναισθηματική σχέση των παιδιών με τους Σημαντικούς Άλλους (άτομα που τα φροντίζουν, παιδαγωγοί). Στη φάση των αμοιβαίων σχέσεων η μητέρα και το παιδί έχουν από κοινού την ευθύνη για τη διατήρηση της ισορροπίας του δεσμού. Ο αποχωρισμός σε αυτή τη φάση είναι ασφαλής. Τα πρότυπα του δεσμού κατά Bowlby είναι τα παρακάτω:

- α) Ασφαλής δεσμός
- β) Αποφευκτικός δεσμός
- γ) Αμφιθυμικός δεσμός
- δ) Αποδιοργανωμένος δεσμός.

Οι τρεις τελευταίοι αποτελούν ανασφαλή πρότυπα δεσμού. Στην πρώτη περίπτωση το παιδί έχει αναπτύξει σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης με τη μητέρα και γνωρίζει ότι ακόμα και εάν εκείνη απουσιάσει για κάποια ώρα, θα επιστρέψει και την υποδέχεται με ενθουσιασμό. Όση ώρα λείπει η μητέρα αποζητά παρηγοριά στον ενήλικα που το φροντίζει και ανακουφίζεται από την επαφή μαζί του. Στην προσκόλληση με αποφυγή το παιδί αποχωρίζεται εύκολα τη μητέρα, αλλά και την αγνοεί όταν επιστρέφει. Αποφεύγει και αδιαφορεί εντελώς για τη μητέρα, ενώ αποζητά την παιδαγωγό.

Στον αμφιθυμικό δεσμό, το παιδί είναι επιφυλακτικό προς το νέο περιβάλλον και πολλές φορές διαμαρτύρεται όταν η μητέρα αποχωρεί. Κατά την επιστροφή της μητέρας, το παιδί μπορεί να αναζητήσει την επαφή μαζί της, αλλά στη συνέχεια, μπορεί να αντισταθεί ή να απορρίψει τις προσπάθειες της να το ανακουφίσει.

Στην τέταρτη περίπτωση, το παιδί εκδηλώνει αντιφατικά συναισθήματα (προσέγγιση-αποφυγή) με εκρήξεις θυμού προς τη μητέρα (Wilmshurst, 2011). Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας ως επιστήμονες με εξειδίκευση σε βρέφη και προ νήπια, είναι σε θέση να ερμηνεύσουν τη συμπεριφορά κάθε παιδιού και να το προσεγγίσουν με τρόπο προσαρμοσμένο στις ανάγκες και το προσωπικό ρυθμό ανάπτυξης του. Ταυτόχρονα καλούνται να αναπτύξουν επικοινωνία και σχέσεις αμοιβαίας εμπιστοσύνης και σεβασμού με τους γονείς των παιδιών που φιλοξενούν στον παιδικό σταθμό.

Οι γονείς είναι για το παιδί τα πρώτα πρόσωπα με τα οποία έρχεται σε επαφή και του εξασφαλίζουν τα μέσα για να επιβιώσει και να εξελιχθεί (Joseph Knobel Freud, 2013).

Οι τρόποι προσέγγισης της παιδαγωγού τόσο ως προς τα παιδιά όσο και ως προς τους γονείς, είναι καθοριστικής σημασίας για την ομαλή προσαρμογή του παιδιού στο χώρο προσχολικής αγωγής. Από την πρώτη επαφή, η παιδαγωγός δίνει συμβουλές στους γονείς για το πρόγραμμα προσαρμογής (βλ. παράρτημα). Στη συνέχεια καθιστά τους αγχωμένους γονείς ότι η εξέλιξη και ολοκλήρωση της προσαρμογής θα γίνει σε άμεση συνάρτηση με τις ανάγκες του παιδιού τους. Είναι ευγενική, χαλαρή και ψύχραιμη σε ακραίες εκδηλώσεις του άγχους αποχωρισμού από την πλευρά των παιδιών. Προσπαθεί με κάθε τρόπο να διαχειριστεί το άγχος των γονέων και να κατανοήσει πιθανόν αντιδράσεις τους (ενσυναίσθηση). Οργανώνει και διακοσμεί την τάξη, ώστε να διασφαλίζει την ασφάλεια, την ελευθερία κινήσεων, τη δημιουργία ευχάριστου κλίματος και την προσέλευση του ενδιαφέροντος των παιδιών.

Από την πλευρά των γονέων, πρέπει να έχουν μιλήσει στο παιδί για τον παιδικό σταθμό και να του εξηγούν με κάθε λεπτομέρεια το καθημερινό πρόγραμμα που ακολουθούν. Οι γονείς καλό είναι να είναι συνεπείς και να τηρούν σταθερό ωράριο προσέλευσης και αποχώρησης του παιδιού από τον παιδικό σταθμό. Ακόμη και εάν νιώθουν άγχος ή ανασφάλεια για την παραμονή του παιδιού στην τάξη, καλό είναι να μην το εκφράζουν στο παιδί. Επιπλέον είναι σημαντικό να είναι δεκτικοί στις προτροπές της παιδαγωγού για συνεργασία και από κοινού αντιμετώπιση οποιασδήποτε δυσκολίας προκύψει κατά τη διάρκεια της προσαρμογής του παιδιού (Παππά, 2017).

Συμπεραίνουμε ότι η ομαλή προσαρμογή βρεφών και νηπίων στους χώρους προσχολικής αγωγής, εξαρτάται από ποικίλους παράγοντες και είναι καθοριστικής σημασίας για τη μετέπειτα σχολική πορεία κάθε παιδιού(Brazelton,1998).

1.3. Ο ρόλος της παιδαγωγού

Η ομαλή μετάβαση των βρεφών και των νηπίων από το οικογενειακό στο «σχολικό» περιβάλλον, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη στάση της παιδαγωγού. Καταρχήν η ορθή οργάνωση της τάξης, όπου θα υποδεχθεί τα παιδιά είναι καθοριστικής σημασίας για τη διαδικασία της προσαρμογής. Το περιβάλλον πρέπει να είναι ασφαλές, ελκυστικό ευχάριστο και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ηλικίας των παιδιών που φιλοξενεί(Ντολιοπούλου,2002). Η παιδαγωγός υποδέχεται γονείς παιδιά με θετική και χαλαρή διάθεση.

Μετά την πρώτη συνάντηση με τους γονείς κατά τη διάρκεια της οποίας συμπληρώνουν την καρτέλα του φιλοξενούμενου παιδιού, διαμορφώνουν από κοινού εξατομικευμένο πρόγραμμα προσαρμογής για κάθε παιδί. Κάθε μέρα, διευκολύνει τον αποχωρισμό του παιδιού από το γονέα που το συνοδεύει και προσπαθεί να κερδίσει την εμπιστοσύνη τόσο των γονέων όσο και του παιδιού. Επιπλέον παρατηρεί τα παιδιά και καταγράφει την πρόοδό τους. Ενημερώνει τους γονείς για τις παρατηρήσεις της και τους παροτρύνει να ακολουθούν το πρόγραμμα με συνέπεια.

Τα παιδιά νιώθουν ασφαλή όταν οι ενήλικες ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους με σταθερότητα και συνέπεια. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η επικοινωνία και η συνεργασία της παιδαγωγού με τους γονείς προκειμένου να εξελιχθεί η προσαρμογή των παιδιών. Η παιδαγωγός έχει την επιστημονική κατάρτιση και την ευθύνη να ανακαλύψει κώδικες επικοινωνίας με τους γονείς. Η εν συναίσθηση, η αποδοχή του συνομιλητή και η ενεργητική ακρόαση είναι χαρακτηριστικά που διευκολύνουν και προάγουν την επικοινωνία.

Ακόμα, η παιδαγωγός έχει συχνή επαφή με τους γονείς συζητώντας μαζί τους κατά την ώρα της υποδοχής και αναχώρησης των παιδιών στην τάξη ή με σύντομα σημειώματα και ενημερωτικές επιστολές σε σταθερή βάση. Ακόμα επικοινωνεί μαζί τους μέσα από έναν πίνακα που βρίσκεται στην τάξη, στον οποίο οι γονείς μπορούν να σημειώσουν θέματα της προσεχούς συνάντησης γονέων (μέσα απ' αυτόν τον πίνακα μπορούν να επικοινωνήσουν και οι γονείς μεταξύ τους).

Ακόμα, η παιδαγωγός γνωρίζει ότι τα νήπια μαθαίνουν καλύτερα και το άγχος τους μειώνεται, όταν εκφράζουν τις εμπειρίες τους στη γλώσσα ή τη διάλεκτο που μιλούν. Γι' αυτό, σεβόμενη την ιδιαιτερότητα αυτή, προσπαθεί να μάθει η ίδια μερικές λέξεις με τη βοήθεια των γονέων ή των μεγαλύτερων αδελφών, ώστε να κατανοήσει τι λένε τα παιδιά.

Επίσης, η παιδαγωγός δίνει έμφαση στις ικανότητες και όχι στις αδυναμίες των νηπίων και των οικογενειών τους, βοηθώντας την ανάπτυξη του αυτοσεβασμού τους. Συζητάει με τα παιδιά τις διαφορές που παρατηρούνται ανάμεσα στις οικογένειες αντί να τις αγνοεί, καλλιεργώντας το σεβασμό και το πνεύμα της αποδοχής προς αυτές (Hohmann & Weikart, 1995).

Επίσης, η παιδαγωγός αποφεύγει να βάζει «ετικέτες» στα παιδιά και να δημιουργεί στερεότυπα σε αυτά και τις οικογένειές τους (π.χ. μη προνομιούχος, καθυστερημένος κ.ο.κ.). Εκτός αυτού, η παιδαγωγός ενθαρρύνει τα νήπια να μιλούν για τις οικογένειές τους και τις οικογενειακές τους εμπειρίες και να εκφράζουν μέσα από το παιχνίδι τα συναισθήματά τους για διάφορες οικογενειακές καταστάσεις (π.χ. γάμο, διαζύγιο, θάνατο κ.ο.κ.) (Hohmann & Weikart, 1995).

Όλη αυτή η προσπάθεια πρέπει να είναι συλλογική για να έχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Για αυτό είναι σημαντική συνεργασία και η αλληλεπίδραση των παιδαγωγών μεταξύ τους. Η οργάνωση και η εφαρμογή των παιδαγωγικών δράσεων πρέπει να προκύπτει μέσα από την ανταλλαγή απόψεων τόσο μεταξύ των παιδαγωγών όσο και ανάμεσα σε παιδιά και παιδαγωγούς. Το παιδαγωγικό «συμβόλαιο» τηρείται από όλους τους εμπλεκόμενους σε αυτό (παιδαγωγοί-παιδιά-γονείς) και με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η σταθερότητα και η συνέπεια, που είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για να νιώσει το παιδί ασφάλεια στο χώρο προσχολικής αγωγής, όπου φιλοξενείται.

Είναι προφανές ότι ο ρόλος της παιδαγωγού κατά τη διάρκεια της προσαρμογής των παιδιών είναι πολυδιάστατος και σημαντικός για την μετέπειτα πορεία τους σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Στην άσκηση αυτού του ρόλου είναι απαραίτητη η συνεργασία των γονέων, αφού αυτοί είναι οι πρώτοι παιδαγωγοί του παιδιού. Μέσα από την αλληλεπίδραση γονέων-παιδιών-παιδαγωγών, μπορεί να προαχθεί η παιδαγωγική διαδικασία με σκοπό την κατάκτηση της αυτονομίας και της ομαλής εξέλιξης της προσωπικότητας των παιδιών (Ντολιοπούλου, 2002).

1.4 Συστηματική παρατήρηση των παιδιών και καταγραφή

Η παιδαγωγός-επιστήμονας που έρχεται σε επαφή με παιδιά βρεφικής και προσχολικής ηλικίας, τα οποία δεν έχουν ακόμη ολοκληρωμένο λεξιλόγιο, προσπαθεί μέσω της παρατήρησης να ερμηνεύσει τη συμπεριφορά τους, αξιοποιώντας μη λεκτικά και λεκτικά μηνύματα. Σκοπός της είναι η δημιουργία μιας σφαιρικής εικόνας για την προσωπικότητα του κάθε παιδιού. Ταυτόχρονα με την αγωγή και φροντίδα που προσφέρει στα παιδιά, εμπλέκεται συναισθηματικά μαζί τους και δημιουργεί δεσμούς στοργής και αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Κατά τη διάρκεια της παρατήρησης πρέπει να είναι αντικειμενική και οπλισμένη με υπομονή και επιμονή (Balaban, 1983). Η παρατήρηση πρέπει να γίνεται σε διαφορετικές ώρες της ημέρας και σε διάφορες φάσεις της συμμετοχής του παιδιού στο ημερήσιο πρόγραμμα του παιδικού σταθμού (Βοσνιάδου, 1991).

Η καταγραφή της συμπεριφοράς του παιδιού κατά τις παρακάτω στιγμές, παρέχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της ζωής του παιδιού μέσα στην ομάδα.

- Άφιξη και αναχώρηση
- Ρουτίνα

Τουαλέτα/αλλαγή πάντας

Φαγητό

Ύπνος

- Παιχνίδι και εξερεύνηση του περιβάλλοντος.
- Αλληλεπίδραση με παιδαγωγούς και παιδιά.
- Γλωσσική επικοινωνία (Βοσνιάδου, 1991).

Μέσα από τη συστηματική παρατήρηση και καταγραφή της συμπεριφοράς των παιδιών, μπορεί να εντοπιστούν διάφορες αναπτυξιακές διαταραχές που εμφανίζουν τα παιδιά (ΔΕΠΥ), αυτισμός, δυσλεξία, δυσπραξία). Σε κάθε περίπτωση παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς, ή παιδαγωγός οφείλει να ενημερώσει τους γονείς για τα «ευρήματα» της παρατήρησης του παιδιού τους. Η τήρηση ημερολογίου αποτελεί επιστημονικό εργαλείο και τεκμηριώνει την άποψη της παιδαγωγού για διερεύνηση της συμπεριφοράς του παιδιού από εξειδικευμένους επαγγελματίες. Η παιδαγωγός δεν προχωρά σε διάγνωση, αλλά μεταφέρει τους προβληματισμούς της στους γονείς, τους ενημερώνει διεξοδικά για τη συμπεριφορά του παιδιού και τους παραπέμπει σε εξειδικευμένο προσωπικό, για διάγνωση και αντιμετώπιση της όποιας διαταραχής εκδηλώνει το παιδί. Επιπλέον διαβεβαιώνει τους γονείς ότι οποιαδήποτε παρεκκλίνουσα συμπεριφορά με τον

κατάλληλο χειρισμό μπορεί να βελτιωθεί. Όσο έγκαιρη είναι η παρέμβαση τόσο λιγότερο χρόνο χρειάζεται για να αντιμετωπιστούν οι αναπτυξιακές διαταραχές (www.eidikospaidagogos.gr). Πολλοί γονείς αρνούνται να αποδεχθούν την ιδιαιτερότητα του παιδιού τους, αλλά η παιδαγωγός πρέπει να βρει τον τρόπο να προσεγγίσει τον κάθε γονιό και να προσπαθήσει να τον πείσει ότι σκοπός της είναι η συνεργασία με τους γονείς για το καλό του παιδιού.

Κεφάλαιο 2. Μελέτη περίπτωσης παιδιού με ΔΕΠΥ.

2.1. Ανάπτυξη σχέσεων με τους γονείς

Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, ερχόμαστε καθημερινά σε επαφή με τους γονείς των παιδιών που φιλοξενούνται στο χώρο προσχολικής αγωγής. Κάποιοι γονείς είναι ευγενικοί και προσιτοί και κάποιοι άλλοι απόμακροι και ψυχροί. Σε κάθε περίπτωση η παιδαγωγός καλλιεργεί κλίμα εμπιστοσύνης με σκοπό την ανάπτυξη επικοινωνίας με τον κάθε γονέα χωριστά. Πολλές φορές προσαρμόζει τον τρόπο προσέγγισης στις ανάγκες και το προφίλ του γονέα.

Μετά την πρώτη συνάντηση όπου ενημερώνει για την προσαρμογή, οργανώνει ανά τακτά διαστήματα συγκεντρώσεις γονέων. Σε αυτές τις συγκεντρώσεις περιγράφει τους στόχους του παιδαγωγικού της έργου και τους τρόπους υλοποίησης του (Ντολιοπούλου, 2005). Ταυτόχρονα δίνει την ευκαιρία στους γονείς να εκφράσουν τις απόψεις ή τις απορίες τους και αναπτύσσεται ένας κύκλος συζήτησης μεταξύ παιδαγωγών και γονέων.

Στη συνέχεια οι γονείς έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν εάν επιθυμούν ατομική ενημέρωση σχετικά με το παιδί τους. Επιπλέον για αυτό το λόγο έχει οριστεί μια ημέρα μέσα στην εβδομάδα, κατά την οποία οι γονείς μπορούν να ζητήσουν ενημέρωση από την παιδαγωγό. Μέσα από τη συχνή επικοινωνία και την καθημερινή επαφή, η παιδαγωγός αναπτύσσει σχέσεις με τους γονείς.

Σε όλη αυτή τη προσπάθεια είναι σημαντική η συνεισφορά και η διάθεση των γονέων προς την παιδαγωγό. Σε κάποιες περιπτώσεις οι γονείς δεν έρχονται στις προγραμματισμένες συγκεντρώσεις και γενικά η συμπεριφορά τους είναι αποστασιοποιημένη και επιθετική.

Συγκεκριμένα ο πατέρας του Ορέστη, που στη συνέχεια διαγνώστηκε με ΔΕΠΥ από την πρώτη επαφή με την παιδαγωγό, ήταν απόμακρος και αγενής πολλές φορές. Επιπλέον δεν συμμετείχε στις συγκεντρώσεις γονέων παρόλο που έδειχνε να ανησυχεί για τη συμπεριφορά του παιδιού του. Κάθε μέρα που έφερνε το παιδί έμοιαζε να είναι νευρικός και σκυθρωπός. Ο Ορέστης έμπαινε μέσα στην τάξη τρέχοντας, χωρίς να γυρίζει να κοιτάξει το μπαμπά του που έφευγε.

Μετά την παρέλευση δύο μηνών και αφού είχαν προηγηθεί δύο συγκεντρώσεις γονέων, όπου δεν είχε προσέλθει, με ρώτησε πως είναι το παιδί. Τότε βρήκα την ευκαιρία να του ζητήσω να προγραμματίσουμε ατομική συνάντηση με τον ίδιο και τη μητέρα για να τους ενημερώσω για τη συμπεριφορά του παιδιού τους. Η αντίδραση του ήταν επιθετική και αρνητική, μου είπε χαρακτηριστικά « Δε θέλω καμία συνάντηση μαζί σου» και εγώ του απάντησα «Συγγνώμη, αλλά δε μπορώ να σας ενημερώσω για την συμπεριφορά του Ορέστη αυτή τη στιγμή που είμαι στην τάξη με όλα τα παιδιά». Μετά τη στιχομυθία έφυγε νευριασμένος. Τις επόμενες ημέρες συνέχιζε την ίδια αρνητική στάση απέναντι μου και εγώ από την πλευρά μου εξακολουθούσα να είμαι ευγενική και ταυτόχρονα τυπική.

Η συμπεριφορά του Ορέστη(ηλικία3;8) μέσα στην τάξη με προβλημάτιζε και αποφάσισα να επικοινωνήσω τηλεφωνικά με τη μητέρα, την οποία δεν είχα δει ποτέ. Η μητέρα ήταν ευγενική και ανταποκρίθηκε θετικά στον προγραμματισμό συνάντησης, τη δυσκολία της λόγω ωραρίου εργασίας για την ημέρα και την ώρα. Τελικά κλείσαμε ραντεβού και προσήλθε η μητέρα μόνη της.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, η μητέρα μου εξέφρασε την ανησυχία της για τον Ορέστη, ο οποίος είναι υπερκινητικός και επιθετικός στους συνομήλικους του. Με αφορμή τη δική της παραδοχή για τη συμπεριφορά του Ορέστη, τη διαβεβαίωσα ότι παρατηρώ καθημερινά το παιδί και ότι σύντομα θα την ενημερώσω για την εξέλιξη του να συναντηθούμε.

Μετά από αυτή τη συνάντηση, ένιωσα ότι είχα βρει ένα διάυλο επικοινωνίας με την μητέρα του Ορέστη. Αξίζει σε αυτό το σημείο να αναφέρω ότι ο πατέρας είχε επιθετική και απόμακρη συμπεριφορά, γιατί ένιωθε ότι δε μπορούσε να διαχειριστεί τον Ορέστη. Η ίδια η μητέρα μου εκμυστηρεύτηκε ότι δε συμφωνούν ως προς τον τρόπο διαπαιδαγώγησης του παιδιού τους. Ο πατέρας δεν μπορούσε να αποδεχθεί τη «λανθάνουσα» συμπεριφορά του Ορέστη. Η επιθετική συμπεριφορά του πατέρα

γεννήθηκε από την ανάγκη του να αμυνθεί και να καλύψει τη δική του ανεπάρκεια ως γονιός.

2.2. Συνάντηση με ειδική παιδαγωγό

Ο Ορέστης ήταν ένα παιδί έξυπνο, αλλά εκδήλωνε επιθετική συμπεριφορά προς τους συνομήλικους του. Το πρωί έμπαινε στην τάξη τρέχοντας και διάλεγε να παίζει συνήθως με ένα παζλ μόνος του. Στα ομαδικά παιχνίδια αρνούνταν να συμμετέχει και προτιμούσε να παίζει με αυτοκινητάκια ή πλαστελίνη.

Μια μέρα, την ώρα που καθόμασταν όλοι μαζί και λέγαμε τραγουδάκια, ο Ορέστης σηκώθηκε από τη θέση του (έπαιζε με ένα παζλ) κατευθύνθηκε προς τα παιδιά και πρότεινε το πόδι του προς το πρόσωπο του Αλέξανδρου. Η στάση αυτή σε συνδυασμό με την συνολική συμπεριφορά του με ανησύχησε ιδιαίτερα. Έτσι αποφάσισα να επικοινωνήσω με την ειδική παιδαγωγό από το συμβουλευτικό, η οποία είχε ως οριστεί ως πρόσωπο αναφορά για το προσωπικό και τα παιδιά του παιδικού σταθμού.

Το πρόσωπο αναφοράς, ερχόταν μια φορά το μήνα στο σταθμός και συζητούσαμε για διάφορα θέματα που μας απασχολούσαν. Μετά την επικοινωνία μας, η ειδική παιδαγωγός ήρθε νωρίτερα από την προγραμματισμένη επίσκεψη. Την ημέρα εκείνη, ήρθε για λίγη ώρα μέσα στην τάξη και παρατήρησε τον Ορέστη. Στην συνέχεια πήγαμε σε ένα άλλο χώρο και συζητήσαμε για τις παρατηρήσεις της σχετικά με την συμπεριφορά του Ορέστη και μετά από την ανταλλαγή πληροφοριών και επισημάνσεων, καταλήξαμε σε μια αρχική εκτίμηση για τον Ορέστη.

Η συμβουλή της ήταν να προσπαθήσω να συναντηθώ και με τους δύο γονείς και να τους προτείνω να προγραμματίσουν συνάντηση μαζί της. Μετά την συνάντηση μας μου απέστειλε την αναφορά της αναφορικά με τα συμπεράσματα της για τον Ορέστη(βλ. παράρτημα, αναφορά ειδικής παιδαγωγού) . Μέσα από την αλληλεπίδραση με την ειδική παιδαγωγό, άντλησα ψυχική δύναμη και πρακτικές συμβουλές για ορθή αντιμετώπιση της «λανθάνουσα» συμπεριφοράς του μικρού μου μαθητή.

Ταυτόχρονα συμμετείχα κάθε Παρασκευή σε συναντήσεις ομάδας συμβουλευτικής παιδαγωγούν από διάφορους παιδικούς σταθμούς με τον κ. Ανδρέα Βασιλιά, ψυχολόγος-ψυχοθεραπευτής με εξειδίκευση στην παιδοψυχολογία.

Η στήριξη που έλαβα και από τους δύο επαγγελματίες λειτούργησε ευεργετικά και καθοριστικά για την χάραξη της καλύτερης στρατηγικής για να προσεγγίσω τους γονείς του Ορέστη και ταυτόχρονα να ανταποκριθώ στις ιδιαίτερες ανάγκες του παιδιού(βλ. παράρτημα, αναφορά ειδικής παιδαγωγού). Επιπλέον με βοήθησαν να βρω εναλλακτικά τους τρόπους ένταξης του Ορέστη στην ομάδα, δίνοντας έμφαση στα θετικά χαρακτηριστικά του και βρίσκοντας ένα φίλο-συνδεδετικό κρίκο με την υπόλοιπη ομάδα.

2.3. Συνάντηση με γονείς-Ενημέρωση για ΔΕΠΥ

Μετά την παρότρυνση της ειδικής παιδαγωγού, αποφάσισα να προγραμματίσω συνάντηση και με τους δύο γονείς. Για το λόγο αυτό επικοινωνήσα τηλεφωνικά με την μητέρα και της εξήγησα πόσο σημαντικό είναι να παρευρίσκονται και οι δύο (μητέρα-πατέρας) στην συνάντηση, όπου θα τους ενημέρωνα για τον Ορέστη. Ταυτόχρονα την ίδια ημέρα ζήτησα από τον πατέρα, την ώρα που έφερε τον Ορέστη, να ορίσουμε την ημέρα της συνάντησης. Η ανταπόκριση του ήταν αρνητική, αλλά μετά από λίγες ημέρες, επικοινωνήσε η μητέρα μαζί μου και προγραμματίσαμε την επόμενη συνάντηση μας.

Έτσι την Τετάρτη μετά τη λήξη λειτουργίας του παιδικού σταθμού, με έκπληξη διαπίστωσα ότι με κάποιο τρόπο είχε πεισθεί ο πατέρας να προσέλθει μαζί με την μητέρα. Με ευχάριστη και χαλαρή διάθεση υποδέχτηκα τους γονείς του Ορέστη και τους παρότρυνα να μιλήσουν οι ίδιοι για το παιδί τους. Πρώτη ανταποκρίθηκε η μητέρα και αφού τόνισε τα θετικά χαρακτηριστικά του Ορέστη (εξυπνάδα, ευστροφία, ανεπτυγμένο λόγο), εξέφρασε την ανησυχία και το άγχος της για την επιθετική και παρορμητική συμπεριφορά του. Όση ώρα μιλούσε η μητέρα, ο πατέρας τη διέκοψε αρκετές φορές για να διαφωνήσει μαζί της. Ο ίδιος φαινόταν να νιώθει πιεσμένος και όταν του ζήτησα να εκφράσει τη δική του άποψη σχετικά με τον Ορέστη, αρνήθηκε να μιλήσει και περιορίστηκε μόνο στην επισήμανση ότι διαφωνεί με την σύζυγό του στον τρόπο διαπαιδαγώγησης του παιδιού τους. Ταυτόχρονα τόνισε την πεποίθησή του ότι ο Ορέστης είναι απλώς ένα ζωηρό παιδί και ότι χρειάζεται περισσότερη αυστηρότητα. «Γονιός που δε βλέπει, είναι πολύ πιθανόν, ο ίδιος αδιάγνωστη ΔΕΠΥ και δεν του έχει περάσει από το

μυαλό ότι θα μπορούσε να είναι αλλιώς. Άλλες φορές πάλι δε θέλει να αποδεχθεί την πραγματικότητα» (www.eidikospaidagogos.gr).

Αφού τους άκουσα και τους δυο με προσοχή, τους ενημέρωσα διεξοδικά για τις παρατηρήσεις που είχα καταγράψει μαζί με την ειδική παιδαγωγό, αναφορικά με το παιδί τους. Σύμφωνα με αυτές ο Ορέστης είναι χαρισματικός, ευφυής, με ανεπτυγμένη λεπτή και αδρή κινητικότητα. Ακόμα επισήμανα ότι είναι ιδιαίτερα κινητικός, παρορμητικός και εκδηλώνει επιθετική συμπεριφορά στους συνομήλικους του. Επιπλέον τους εξήγησα ότι αυτό μπορεί να οφείλεται στο γεγονός ότι θέλει να τραβήξει την προσοχή μας και ότι προφανώς του λείπει χρόνος με τους γονείς του. Τους παρότρυνα να περνούν ποιοτικό χρόνο με το παιδί τους, αφού και οι δύο δουλεύουν πολλές ώρες και αναγκάζονται να τον αφήσουν με τον παππού και τη γιαγιά. Επιπλέον τόνισα πόσο σημαντική είναι η έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση της συμπεριφορά του Ορέστη η οποία υποδηλώνει διαταραχή ελλειμματικής συμπεριφοράς και υπερκινητικότητα (ΔΕΠΥ). Στο σημείο αυτό τους ενημέρωσα για τη συνεργασία του σταθμού με την ειδική παιδαγωγό και τους έδωσα τις απαραίτητες πληροφορίες και τα στοιχεία για να επικοινωνήσουν μαζί της.

Η μητέρα δέχτηκε με θετική διάθεση την παραπομπή στο συμβουλευτικό σταθμό, ενώ ο πατέρας θεώρησε ότι δε χρειάζονται συμβουλευτική από εξειδικευμένους παιδοψυχολόγους. Στο τέλος της ενημέρωσης, ευχαρίστησα και τους δυο γονείς για την παρουσία και το χρόνο τους και τους διαβεβαίωσα ότι είμαι διατεθειμένη να προσφέρω τη βοήθεια μου σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς με σκοπό την εξέλιξη του Ορέστη και την ένταξη του στην ομάδα των ομήλικων του με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

2.4. Παραπομπή γονέων για ιατρική εκτίμηση του παιδιού

Η ειδική παιδαγωγός στην προγραμματισμένη επίσκεψη στο σταθμό, με ενημέρωσε ότι είχε κλείσει ραντεβού με τους γονείς του Ορέστη. Η διαδικασία που θα ακολουθούσε ήταν συγκεκριμένη και περιλάμβανε τα εξής στάδια: α) συνάντηση-γνωριμία με τους γονείς β) διερεύνηση της σχέσης-παιδιού γ) γνωριμία και παρατήρηση του παιδιού δ) παραπομπή για ιατρική εκτίμηση του παιδιού από ομάδα αναπτυξιολόγων στο νοσοκομείο Παιδιών ή σε Κέντρο Ψυχικής Υγείας. Σε όλη τη διάρκεια των συναντήσεων που πραγματοποιούσε με τους γονείς, η παιδοψυχολόγος με ενημέρωνε και ταυτόχρονα μου έδινε συμβουλές για τον τρόπο διαχείρισης της κατάστασης.

Σε κάποια από τις τηλεφωνικές επικοινωνίες που είχαμε, μου είπε ότι μετά την παρατήρηση του Ορέστη στο χώρο της, είχε παροτρύνει τους γονείς να απευθυνθούν σε ένα δημόσιο φορέα, προκειμένου να γίνει ολόπλευρη εκτίμηση της συμπεριφορά τους παιδιού. Ταυτόχρονα με προετοίμασε ότι θα έπρεπε να συμπληρώσω μια φόρμα αξιολόγησης σε περίπτωση που οι γονείς ανταποκρίνονταν θετικά στην παραπομπή τους σε Δημόσιο Νοσοκομείο ή Κέντρο Ψυχικής Υγείας.

Έτσι μετά από λίγο καιρό, ένα πρωί που έφερε η μητέρα τον Ορέστη στον παιδικό σταθμό, μου έδωσε ένα φάκελο με την φόρμα αξιολόγησης από το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παγκρατίου. (βλ. παράρτημα). Παρέλαβα το φάκελο με ένα χαμόγελο ανακούφισης και τη διαβεβαίωσα ότι την επόμενη μέρα θα επιστρέψω τη φόρμα συμπληρωμένη. Αφού διάβασα προσεκτικά της ερωτήσεις συμπλήρωσα με απόλυτη ευθύνη τις απαντήσεις μου και την επόμενη ημέρα παρέδωσα το φάκελο στον πατέρα του Ορέστη, ο οποίος φάνηκε διστακτικός στην αρχή, αλλά τελικά πήρε το φάκελο και έφυγε προβληματισμένος.

Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της ειδικής παιδαγωγού, ο πατέρας συνέχιζε να τηρεί αρνητική στάση σε όλη τη διαδικασία διερεύνησης και παραπομπής του παιδιού. Ωστόσο η μητέρα είχε κινητοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό και το γεγονός ότι απευθύνθηκε στο Κέντρο Ψυχικής Υγείας, σήμανε την παραδοχή ότι Ορέστης χρήζει εξειδικευμένης εκτίμησης και αντιμετώπισης. Το επόμενο διάστημα ο Ορέστης ακολουθούσε πρόγραμμα εργοθεραπείας, ενώ η μητέρα συνέχιζε κάποιες μόνη της και κάποιες φορές με τον πατέρα να δέχεται συμβουλευτική από την ειδική παιδαγωγό του συμβουλευτικού σταθμού, προκειμένου να διαχειριστεί τόσο τις δυσκολίες με τον Ορέστη όσο και τις διαφωνίες με τον σύζυγό της.

2.5. Αποτελέσματα παρέμβασης

Από τη χρονική περίοδο που ξεκίνησαν οι συνεδρίες του Ορέστη με την εργοθεραπεύτρια, είχαν ήδη αρχίσει να διαφαίνονται σημάδια εξέλιξης στη συμπεριφορά του προς το καλύτερο. Καταρχήν είχε μετριάσει σε μεγάλο βαθμό την επιθετικότητα προς τους ομηλικούς του και είχε αρχίσει να συμμετέχει σε ομαδικές δράσεις. Το πρωί που ερχόταν έδειχνε πιο ήρεμος και αποχαιρετούσε τον πατέρα ή τη μητέρα.

Επιπλέον είχε αναπτύξει λεκτική επικοινωνία με εμένα και μου εξέφραζε τις επιθυμίες ή τις ανάγκες του. Δεν έπαιζε πλέον μόνος του, αλλά με την Φαίδρα και το Νικόλα, που είχαν γίνει οι φίλοι του. Την ώρα που λέγαμε τραγουδάκια όλοι μαζί ή παίζαμε κάποιο παιχνίδι, συμμετείχε για λίγα λεπτά και μετά με την δική μου συναίνεση πήγαινε να ασχοληθεί με τα παζλ. Όσο πέρναγε ο καιρός συμμετείχε κάθε μέρα και λίγο περισσότερο χρόνο στα ομαδικά δρώμενα. Η ομάδα των ομηλικών του είχε αρχίσει να τον αποδέχεται και να τον αντιμετωπίζει με θετική διάθεση, ως αποτέλεσμα της δικής του βελτιωμένης συμπεριφοράς προς εκείνους.

Από την πλευρά των γονέων, ο πατέρας τηρούσε την ίδια τυπική και ψυχρή στάση τόσο προς το παιδί όσο και προς εμένα. Η μητέρα σε μια συνάντηση μας, μου εξέφρασε την ικανοποίηση της για την θετική εξέλιξη του Ορέστη αλλά ταυτόχρονα μου εκμυστηρεύτηκε την αντίθεση του πατέρα με τις συνεδρίες στην εργοθεραπεύτρια. Σε όλη αυτή την προσπάθεια, τις περισσότερες φορές ήταν μόνη της, αφού ο πατέρας δεν είχε αποδεχθεί ότι ο Ορέστης είχε διαγνωσθεί με ΔΕΠΥ.

Ως παιδαγωγός, ένιωσα δικαιωμένη και ανακουφισμένη με την πορεία που ακολούθησε η μητέρα. Η συνεργασία με την ειδική παιδαγωγό και τον κ. Βασιλιά με βοήθησαν να αποφορτιστώ και να δω το πρόβλημα θετικά στα πλαίσια μιας αναπλαισίωσης ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης του Ορέστη και των γονιών του. Στο τέλος της χρονιάς ο Ορέστης συμμετείχε στην καλοκαιρινή γιορτή με μουσικό δρώμενο, όπου τα παιδιά ήταν χωρισμένα σε δύο ομάδες (καβουράκια-χταποδάκια). Η συμμετοχή του ήταν ηθική ικανοποίηση και ανταμοιβή τόσο για τη μητέρα όσο και για εμένα ως παιδαγωγό. Η μητέρα με ευχαρίστησε χαρίζοντας μου ένα κόσμημα, για να θυμάμαι τον Ορέστη, όπως μου είπε χαρακτηριστικά.

Μετά από δυο χρόνια και αφού ο Ορέστης είχε πάει σχολείο, η μητέρα μας επισκέφθηκε στον παιδικό σταθμό μαζί με το παιδί και μας εξέφρασε την ικανοποίηση και την ευχαρίστηση της για τον τρόπο που αντιμετωπίσαμε τον Ορέστη.

Η έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση της υπερκινητικότητας και της διαταραχής ελλειμματικής προσοχής, αποδείχθηκε ζωτικής σημασίας για την μετέπειτα πορεία του ως μαθητής. Έχοντας μετριάσει σε μεγάλο βαθμό την παρορμητικότητα, την υπερβολική κινητικότητα και την επιθετικότητα, ο Ορέστης είναι σε θέση να ακολουθήσει το πρόγραμμα του σχολείου και να αλληλοεπιδρά με την δασκάλα και τους συμμαθητές του. Η περίπτωση του, αποδεικνύει ότι η παρέμβαση στις πρώιμες ηλικίες και η

παραπομπή σε εξειδικευμένους επαγγελματίες (παιδοψυχολόγους, εργοθεραπευτές, αναπτυξιολόγους), αποτελεί υποχρέωση κάθε ενσυνείδητης παιδαγωγού. Σκοπός πάντα είναι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Κεφάλαιο 3.Μελέτης Δεύτερης περίπτωσης παιδιού με αυτισμό.

3.1 Επικοινωνία και προσέγγιση των γονέων

Κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς, ο Άγγελος προσήλθε στον παιδικό σταθμό με τον πατέρα. Στην πρώτη επικοινωνία που είχα μαζί του, συμπλήρωσα την καρτέλα γνωριμίας του παιδιού (βλ. παράρτημα). Σε όλη τη διάρκεια της συζήτησης ο πατέρας έδειχνε απόμακρος και αγχωμένος. Προσπάθησα με ευγενικό τρόπο να τον κάνω να νιώσει οικεία με το χώρο και το προσωπικό, αλλά φαινόταν σε όλες τις απαντήσεις και τη στάση του ότι κάτι τον απασχολούσε.

Αφού του εξήγησα τον τρόπο που θα γίνει η προσαρμογή του παιδιού, (σταδιακά και με την παρουσία των γονέων για τις πρώτες ημέρες), δείχνοντας σεβασμό στον προσωπικό ρυθμό και τις ανάγκες του Άγγελου, με ρώτησε την ποσότητα του φαγητού που δίνουμε στα παιδιά αυτής της ηλικίας (18-24 μηνών) και εάν είναι εφικτό να του δίνουμε φρουτόκρεμα με τέσσερα φρούτα. Του απάντησα ότι τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή πρωταρχικός μας στόχος είναι η ομαλή προσαρμογή του παιδιού και η αντιμετώπιση του άγχους αποχωρισμού που πιθανόν να εκδηλώσει, εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι η πρώτη φορά που απομακρύνεται από τους γονείς (Bowlby,1969) και τον διαβεβαίωσα ότι μετά την ολοκλήρωση της προσαρμογής, το παιδί θα ακολουθεί το διαιτολόγιο του παιδικού σταθμού.

Μετά την πρώτη επαφή, ο Άγγελος ερχόταν στο σταθμό συνοδευόμενος από τον πατέρα. Τις πρώτες μέρες, δεν εκδήλωσε αντίδραση κατά την προσέλευσή του. Με την πάροδο και της δεύτερης εβδομάδας, ζήτησα από τον πατέρα να μεταφέρει στη μητέρα την πρόθεση μου να έρθει προκειμένου να την γνωρίσουμε. Εκείνος μου απάντησε ότι το ωράριο εργασίας της και η απόσταση που διανύει καθημερινά, δεν της δίνει τη δυνατότητα να έρθει στον παιδικό σταθμό. Επίσης μου διευκρίνισε ότι τον περισσότερο χρόνο της ημέρας ασχολείται αποκλειστικά εκείνος με το παιδί.

Σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς, η μητέρα προσήλθε στο σταθμό μόνη της κάποιες φορές, για να υπογράψει το έντυπο φιλοξενίας του παιδιού έχοντας τυπική επικοινωνία με την προϊσταμένη και δεν επιδίωξε ούτε μια φορά να έρθει σε επαφή με τις παιδαγωγούς του παιδιού της.

Η στάση της με προβλημάτισε ιδιαίτερα και πήρα την πρωτοβουλία να επικοινωνήσω τηλεφωνικά μαζί της. Όταν της ζήτησα, να έρθει στον παιδικό σταθμό για γνωριμία, επικαλέστηκε αδυναμία λόγω ωραρίου εργασίας. Επίσης με διαβεβαίωσε ότι ο πατέρας έχει αναλάβει την ανατροφή του παιδιού, γιατί εκείνη λείπει αρκετές ώρες και κάποιες φορές ταξιδεύει για επαγγελματικούς λόγους με αποτέλεσμα να απουσιάζει συχνά εκτός Ελλάδος.

Μετά την επικοινωνία με τη μητέρα και τη στάση της, συνειδητοποίησα ότι προτεραιότητα έχει η καριέρα της και έχει αναθέσει αποκλειστικά στον πατέρα τη φροντίδα και αγωγή του Άγγελου. Συνεπώς η έλλειψη της μητέρας έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τη συμπεριφορά του παιδιού (ελλιπής μητρική φροντίδα και διαταραχή δεσμού μητέρας-παιδιού) (Παρασκευόπουλος, 1985).

3.2 Συστηματική παρατήρηση του παιδιού και καταγραφή

Κάθε παιδαγωγός με επιστημονική κατάρτιση είναι σε θέση να παρατηρεί τα παιδιά και να καταγράφει τη συμπεριφορά τους (D. Cohen, V. Stern, with N. Balaban, 1983)

Από την πρώτη ημέρα που προσήλθε ο Άγγελος στο χώρο του παιδικού σταθμού, παρατήρησα ότι η συμπεριφορά του παραπέμπει σε προηγούμενο στάδιο ανάπτυξης σύμφωνα με την ηλικία του. Ο Άγγελος είναι ένα παιδί ηλικίας δύο ετών αναπτυγμένος σωματικά, αλλά η εξέλιξή του στους τομείς της αδρής κινητικότητας, της ομιλίας και της ψυχοκινητικότητας παρουσιάζει καθυστέρηση.

Στην πρώτη μας συνάντηση, προσήλθε με τον πατέρα και όρμησε στην τάξη τρέχοντας και παρασύροντας ένα συνομήλικό του, χωρίς να αντιληφθεί τι είχε κάνει. Όση ώρα συμπλήρωνα την καρτέλα φιλοξενίας (βλ. παράρτημα) με τον πατέρα, ο Άγγελος έτρεχε μέσα στην τάξη και όταν ο πατέρας τον παρότρυνε να έρθει κοντά του δεν ανταποκρίθηκε στο κάλεσμά του. Όταν ήρθε η ώρα αποχώρησης, τους αποχαιρέτησα και ο Άγγελος έβγαλε μια χαρακτηριστική κραυγή «Ου!!» αντί χαιρετισμού.

Την επόμενη ημέρα ήρθε συνοδευόμενος από τον πατέρα, εισβάλλοντας στην τάξη με τον ίδιο τρόπο, έτρεχε προς τα άλλα παιδιά, σπρώχνοντας κάποιους στο πέρασμά

του. Τις πρώτες ημέρες η παραμονή του στην τάξη με τον ίδιο τρόπο, έτρεχε προς τα άλλα παιδιά, σπρώχνοντας κάποιους του στην τάξη διαρκούσε τριάντα λεπτά μέχρι μια ώρα. Την ώρα που ήταν στην τάξη, δεν έδειχνε κανένα ενδιαφέρον ούτε για το περιβάλλον το χώρο, αλλά ούτε για τους ομηλικούς του. Στην παρότρυνση μου να εξερευνήσει τα παιχνίδια, στις αρχές δεν ανταποκρινόταν και με την πάροδο του χρόνου κατευθυνόταν στις γωνιές βγάζοντας κραυγές και πετούσε τα παιχνίδια.

Όταν καθόμασταν στα τραπέζια είτε για φαγητό είτε για δράσεις, εκείνος τριγυρούσε μέσα στην τάξη και συχνά καθόταν σε ένα στρώμα κουνώντας το σώμα του «πίσω-μπρος». Κάποιες φορές έπαιρνε ένα παιχνίδι και το χτυπούσε πάνω σε κάποιο έπιπλο παράγοντας εκκωφαντικό θόρυβο. Κάθε φορά που προσπαθούσε να τον ηρεμήσω παίρνοντας τον αγκαλιά, με έσπρωχνε και έτρεχε προς αντίθετη κατεύθυνση. Μου προξένησε εντύπωση ότι αποφεύγει την αγκαλιά του ενήλικα. Συνήθως τα παιδιά αυτής της ηλικίας έχουν ανάγκη να νιώσουν στοργή και ασφάλεια στην αγκαλιά του ενήλικα που τα φροντίζει (Τσιάντης, Μανωλόπουλος, 1987). Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι δεν αποζητούσε ούτε την αγκαλιά του πατέρα, όταν τον συνόδευε στην τάξη κατά την προσέλευση ή την αποχώρηση από τον παιδικό σταθμό.

Με την πάροδο του χρόνου, παρατηρούσα ότι δεν είχε αναπτύξει σχέσεις ούτε με τις παιδαγωγούς, ούτε με τους ομηλικούς του. Στην προσπάθειά του να επικοινωνήσει με τα άλλα παιδιά, επειδή δεν είχε ανεπτυγμένο λεξιλόγιο, (δεν πρόφερε καμία λέξη-μόνο κραυγές) εκδήλωνε επιθετικότητα, προκειμένου να τραβήξει την προσοχή τους. Καθημερινά παρότρυνα τα υπόλοιπα παιδιά να παίζουν με τον Άγγελο, αλλά εκείνα ανταποκρίνονταν αρνητικά. Μετά από καθημερινή επίμονη προσπάθεια με την ομάδα των παιδιών καταφέραμε να συμμετέχει ο Άγγελος σε παιχνίδι με ένα συνομήλικό του, αλλά για λίγα μόνο λεπτά. Το παιχνίδι αυτό ήταν ο μάστορας με τα εργαλεία, όπου κάρφωναν και βίδωναν στον πλαστικό πάγκο εργασίας, που είχαμε στην αντίστοιχη γωνιά. Αυτό ήταν το μόνο συμβολικό παιχνίδι που μπορούσε να συμμετάσχει, αφού ικανοποιούσε την ανάγκη του για παιχνίδι με παραγωγή θορύβου(Τσιάλτα,2014).

Μετά από τη συστηματική παρατήρηση και καταγραφή της συμπεριφοράς του Άγγελου, ήρθα σε επαφή με την παιδοψυχολόγο τους συμβουλευτικού σταθμού και ζήτησα τη βοήθεια της για την αντιμετώπιση του παιδιού με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, με σκοπό την οργάνωση μιας ιδιαίτερης μεταχείρισης, εκπαίδευσης και φροντίδας που

απαιτεί η ειδική κατάστασή του. (Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του παιδιού, ΟΗΕ-UNICEF, 1959).

3.3. Συνάντηση με ειδική παιδαγωγό από το συμβουλευτικό σταθμό

Μετά την ολοκλήρωση της προσαρμογής του παιδιού και έχοντας παρατηρήσει και καταγράψει σε ημερολόγιο τη συμπεριφορά του σε καθημερινή βάση, επιδίωξα συνάντηση με την παιδοψυχολόγο-ειδική παιδαγωγό του συμβουλευτικού σταθμού.

Αφού ενημέρωσα την ειδική παιδαγωγό για τα ευρήματα της καταγραφής μου, της εξέθεσα τον προβληματισμό μου σχετικά με τον Άγγελο. Στη συνέχεια μετά την ιδιωτική μας επικοινωνία, η ειδική παιδαγωγός ήρθε σε άμεση επαφή με το παιδί μέσα στην τάξη. Στην επόμενη συνάντηση που είχα με την παιδοψυχολόγο, με ενημέρωσε ότι σύμφωνα με την δική της εκτίμηση ο Άγγελος είναι στο φάσμα του αυτισμού και μου πρότεινε να παραπέμψω τους γονείς σε δημόσιο φορέα για ιατρική εκτίμηση. Ταυτόχρονα της εξέφρασα την ανησυχία μου σχετικά με την αντίδραση των γονέων και ιδιαίτερα του πατέρα, αφού η μητέρα δεν είχε καμία επικοινωνία μαζί μου. Τότε εκείνη με συμβούλευσε να επιδιώξω συνάντηση και με τους δύο γονείς και να τους προτείνω να απευθυνθούν στο συμβουλευτικό σταθμό.

Επιπλέον μου πρότεινε κάποιους τρόπους, προκειμένου να διαχειριστώ την «λανθάνουσα» συμπεριφορά του Άγγελου κατά τη διάρκεια της καθημερινής επαφής με την ομάδα των ομηλίκων του. Στόχος μου ήταν η ένταξη του παιδιού στην ομάδα και η αποφυγή απομόνωσης τους εξαιτίας στην αλληλεπίδραση του με τα υπόλοιπα παιδιά της ομάδας. Οι συμβουλές και η στήριξη που έλαβα από την παιδαψυχολόγο, ήταν σημαντικές για τη διαχείριση των προβλημάτων που προέκυψαν τόσο από τη συμπεριφορά του Άγγελου όσο και από την αρνητική στάση του πατέρα.

Η συνεχής επικοινωνία και συνεργασία που είχα με την ειδική παιδαγωγό, διευκόλυναν το παιδαγωγικό έργο και εμπλούτισαν τις γνώσεις μου σε θέματα διαχείρισης παιδιού με αναπτυξιακές διαταραχές, αλλά και στον τρόπο προσέγγισης των γονέων παιδιών με διαταραχές (Τσιάντης-Μανωλόπουλος, 1987).

3.4. Ατελής συνάντηση με γονείς

Σε συνέχεια της συνάντησης με την παιδοψυχολόγο, ένα μεσημέρι ζήτησα από τον πατέρα του Άγγελου να προγραμματίσουμε μια συνάντηση και με τους δύο γονείς, προκειμένου να τους ενημερώσω για το παιδί τους. Η αντίδραση του ήταν αρνητική και μου απάντησε

με επιθετικό τρόπο λέγοντας χαρακτηριστικά «Δε θέλω καμία συνάντηση, το παιδί είναι μια χαρά». Τότε με ήρεμο ύφος του απάντησα ότι σε συνεννόηση με την παιδοψυχολόγου του συμβουλευτικού σταθμού, η οποία μας επισκέπτεται ανά τακτά διαστήματα, αποφασίσαμε ότι είναι απαραίτητη μια συνάντηση, με σκοπό να βοηθήσουμε την ομαλή ένταξη του παιδιού στην τάξη των ομηλικών του. Έφυγε αναστατωμένος, αφού τράβηξε από το χέρι το παιδί και χωρίς να με χαιρετήσει.

Την επόμενη ημέρα το πρωί, την ώρα της προσέλευσης, δεν αποκρίθηκε στον πρωινό μου χαιρετισμό, αλλά συνόδευσε το παιδί μέχρι την τάξη και έφυγε βιαστικά. Το μεσημέρι της ίδιας ημέρας, όταν ο πατέρας προσήλθε στην τάξη να πάρει τον Άγγελο, με ρώτησε πως ήταν το παιδί κατά τη διάρκεια της ημέρας. Του απάντησα ότι έπαιξε μόνος του και ότι δε συμμετείχε στις ομαδικές δράσεις, και όταν με ρώτησε για ποιο λόγο δε συμμετέχει σε αυτές τις δράσεις του απάντησα ότι δεν μπορώ να τον ενημερώσω για τη συμπεριφορά του παιδιού, τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και του υπενθύμισα την πρόθεσή μου να προγραμματίσουμε μια συνάντηση. Η απάντησή του ήταν αρνητική, πήρε το παιδί και αποχώρησε από τον παιδικό σταθμό με τον ίδιο απόμακρο τρόπο.

Τις επόμενες ημέρες, τόσο κατά την ώρα της προσέλευσης όσο κατά την ώρα της αποχώρησης, ερχόταν με το παιδί ή αποχωρούσε χωρίς να ρωτήσει τίποτα. Είχα την εντύπωση ότι ο πατέρας δεν είχε επίγνωση της συμπεριφοράς του παιδιού του ή ότι αρνούνταν να δεχθεί ότι ο Άγγελος έχει παρεκκλίνουσα συμπεριφορά σε σχέση με τα παιδιά της ηλικίας του. Σημαντικό ποσοστό των γονέων που έχουν παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές, είχαν και οι ίδιοι ως παιδιά διαταραχές (ΔΕΠΥ, αυτισμός) που δε διαγνώστηκαν ποτέ (www.eidikospaidagogos.gr).

Ο πατέρας του Άγγελου με τη στάση του, μου έδινε την εντύπωση ότι είχε πρόβλημα κατανόησης και αποδοχής της συμπεριφοράς του παιδιού του. Το επόμενο χρονικό διάστημα κύλησε ομαλά αλλά ένιωθα ότι η επικοινωνία μας περιοριζόταν στα τυπικά.

Μια ημέρα που ήμασταν στην αυλή, προσήλθε ο πατέρας να πάρει τον Άγγελο και τον είδε να παίζει μόνος του. Όταν με ρώτησε για ποιο λόγο το παιδί δεν παίζει με τους συνομηλικούς του, τότε του απάντησα ότι δεν είμαι σε θέση έχοντας όλα τα παιδιά και παρουσία του Άγγελου να του εξηγήσω τι συμβαίνει με το παιδί του. Εκείνος τράβηξε το παιδί από το χέρι και έφυγε χτυπώντας την πόρτα. Κατά την έξοδο από τον παιδικό σταθμό, πέρασε από το γραφείο της προϊσταμένης και της ανέφερε ότι η δασκάλα δεν

ανταποκρίνεται στην προτροπή του για ενημέρωση σχετικά με τη συμπεριφορά του παιδιού του.

Η προϊσταμένη μου, που ήταν ενημερωμένη διεξοδικά για όλη την εξέλιξη της σχέσης και της επικοινωνίας μου με τον πατέρα, αλλά και για την πρόθεσή μου να διαθέσω χρόνο προκειμένου να συναντηθώ με τους γονείς, προσπάθησε να τον πείσει να προγραμματίσουμε μια συνάντηση. Τελικά την επόμενη ημέρα σε συνεννόηση με την προϊσταμένη μου, εξασφαλίσαμε την συναίνεση του πατέρα για συνάντηση, αλλά χωρίς τη συμμετοχή της μητέρας λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων.

Έτσι καταλήξαμε στον ορισμό ημέρας και ώρας για την συνάντηση-ενημέρωση, όπου ο πατέρας δεν προσήλθε και την επόμενη ημέρα επικοινωνήσε τηλεφωνικά με την προϊσταμένη και την ενημέρωσε ότι το παιδί είναι άρρωστο και θα λείπει για κάποιες ημέρες. Σχετικά με την προγραμματισμένη συνάντηση, δικαιολόγησε τη στάση του ότι δεν προσήλθε, γιατί απλά ξεχάστηκε. Μετά από αυτή την εξέλιξη, συνειδητοποίησα ότι αποφεύγει να συμμετέχει σε οποιαδήποτε συζήτηση σχετικά με τον Άγγελο, γιατί αρνείται να δεχτεί την ιδιαιτερότητα του παιδιού του.

Όσο περνούσε ο καιρός και οι γονείς δεν έδειχναν καμία διάθεση να απευθυνθούν σε ειδικούς παιδαγωγούς, πήρα την πρωτοβουλία να ζητήσω από την παιδοψυχολόγο να παρέμβει η ίδια. Έτσι μια ημέρα την ώρα της προσέλευσης, η παιδαγωγός του συμβουλευτικού βρισκόταν στην τάξη μου στα πλαίσια της τακτικής επίσκεψης της. Την ώρα που ήρθε ο Άγγελος με τον πατέρα, η παιδοψυχολόγος, αφού του συστήθηκε και του εξήγησε το ρόλο της και την ιδιότητά της, απέσπασε τη δέσμευση του να επικοινωνήσει μαζί της για να προγραμματίσουν μια συνάντηση. Μέσα από τη συχνή επικοινωνία που είχα με την παιδοψυχολόγο, πληροφορήθηκα ότι ο πατέρας προσήλθε μόνος του στη συνάντηση και ότι του εξήγησαν ότι είναι απαραίτητη η ιατρική εκτίμηση του παιδιού από εξειδικευμένη ομάδα στο Νοσοκομείο Παίδων.

Η επικοινωνία μου με τον πατέρα περιοριζόταν μόνο στις πληροφορίες σχετικά με το φαγητό του Άγγελου και ο ίδιος δε με ενημέρωσε ποτέ για τη συνάντηση με την ειδική παιδαγωγό. Ωστόσο κάθε μέρα ήμουν ευγενική και ανεκτική μαζί του παραβλέποντας την επιθετική και απότομη στάση του απέναντί μου. Συνεχώς εξέφραζα την πρόθεσή μου να προάγω την εξέλιξη και την ψυχική υγεία του παιδιού του με οργάνωση παιδαγωγικών δράσεων, που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τον προσωπικό ρυθμό του (Ντολιοπούλου, 2005).

3.5. Ιατρική εκτίμηση από δημόσιο νοσοκομείο

Μετά τις διακοπές του Πάσχα, ο πατέρας μου έδωσε την έκθεση-εκτίμηση από το Νοσοκομείο Παίδων και μου ζήτησε να την συμπληρώσω. Εκείνη τη στιγμή ένιωσα ικανοποίηση για αυτή τη θετική εξέλιξη και με χαμόγελο τον διαβεβαίωσα ότι θα αποστείλω τη συμπληρωμένη έκθεση (βλ. παράρτημα) στο Νοσοκομείο το συντομότερο δυνατό.

Ωστόσο η δική του στάση εξακολουθούσε να είναι αρνητική και μου είπε χαρακτηριστικά «Εάν και το παιδί δεν έχει πρόβλημα αλλά θα πάμε στο Νοσοκομείο, για να δω τι θα μου πουν». Τον αποχαιρέτησα και κατευθύνθηκα προς την ομάδα των παιδιών. Η σχέση μας δεν είχε βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό, αλλά αυτό δε με απασχολούσε ιδιαίτερα, γιατί κύριο μέλημά μου ήταν το βέλτιστο για την εξέλιξη του Άγγελου.

Την επόμενη ημέρα ενημέρωσα τον πατέρα ότι απέστειλα την συμπληρωμένη έκθεση, τονίζοντας τη σημασία της έγκαιρης παρέμβασης στο βαθμό βελτίωσης της συμπεριφοράς του παιδιού. Το επόμενο χρονικό διάστημα, παρατήρησα εξέλιξη στη συμπεριφορά του Άγγελου και σε επικοινωνία που είχα με την παιδοψυχολόγο του συμβουλευτικού με ενημέρωσε ότι η διάγνωση από το Νοσοκομείο είναι ότι ο Άγγελος βρισκόταν στο φάσμα του αυτισμού και ότι είχε ξεκινήσει πρόγραμμα εργοθεραπείας και λογοθεραπείας. Επιπλέον ήμασταν σε συνεχή επικοινωνία και συνεργασία για τον τρόπο αντιμετώπισης του Άγγελου στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης τόσο με τις παιδαγωγούς όσο και με την ομάδα των συνομηλίκων του.

Όλο αυτό το χρονικό διάστημα με απασχολούσε έντονα η εμφανής απουσία της μητέρας. Στη συνέχεια ενημερώθηκα από την παιδοψυχολόγο ότι σύμφωνα με πληροφορίες που τους είχε δώσει, ο πατέρας, υπήρχε άτομο με αυτισμό στην οικογένεια της μητέρας. Αυτό το γεγονός πιθανόν να ερμηνεύει την αποστασιοποιημένη συμπεριφορά της και την αιτιολόγηση της απουσίας της λόγω ανελλιπών επαγγελματικών υποχρεώσεων.

3.6. Αποτελέσματα συνεδριών του παιδιού με εξειδικευμένο προσωπικό

Μετά από τις επίμονες προσπάθειες και με τη συμβολή του συμβουλευτικού σταθμού, στα μέσα της δεύτερης χρονιάς, που φιλοξενούσαμε τον Άγγελο στον παιδικό σταθμό, το

παιδί είχε ξεκινήσει συνεδρίες αρχικά με εργοθεραπεύτρια και στη συνέχεια και με λογοθεραπεύτρια.

Ο πατέρας δε με ενημέρωσε ποτέ για αυτή την εξέλιξη, επειδή προφανώς δεν ήθελε να δικαιώσει την άποψή μου, ότι το παιδί χρήζει εξειδικευμένης παρέμβασης προκειμένου να ενταχθεί στο πλαίσιο της ομάδας των ομηλικών του. Ωστόσο σε επικοινωνία που είχα με την παιδοψυχολόγο του συμβουλευτικού, μου είχε αναφέρει ότι ο Άγγελος παρακολουθεί συνεδρίες εργοθεραπείας και λογοθεραπείας.

Μετά από λίγο καιρό, ο πατέρας ζήτησε από την προϊσταμένη τη συνεργασία μας. Οι εξειδικευμένοι παιδαγωγοί είχαν εκφράσει την επιθυμία να έρθουν σε επαφή μαζί μας, προκειμένου να προσφέρουμε τις δικές μας εμπειρίες σχετικά με τη συμπεριφορά του Άγγελου στα πλαίσια της αλληλεπίδρασης τόσο με τις παιδαγωγούς όσο και με τους ομηλικούς του.

Η προϊσταμένη ανταποκρίθηκε θετικά και ενημέρωσε τον πατέρα ότι μπορούν να επικοινωνήσουν με τις παιδαγωγούς του Άγγελου οποιαδήποτε στιγμή. Επιπλέον του εξήγησε ότι η ίδια δεν είναι σε θέση να δώσει πληροφορίες για το παιδί, αφού ο ρόλος της στον παιδικό σταθμό είναι η ομαλή λειτουργία του σταθμού και δεν εμπλέκεται καθημερινά με τον Άγγελο.

Το επόμενο διάστημα, ο Άγγελος είχε παρουσιάσει εξέλιξη στον κοινωνικό τομέα, αφού αποζητούσε να παίζει με τους ομηλικούς του και όχι μόνος του. Αναφορικά με την ομιλία πρόφερε απλές λέξεις, όπως «όχι», «ναι», «αυτό», «εκεί» και είχε περιορίσει σε σημαντικό βαθμό τις κραυγές. Το πρωί έμπαινε στην τάξη και κατευθυνόταν με αργό βηματισμό προς τα άλλα παιδιά. Κάποιες φορές ερχόταν προς το μέρος μου και με αγκάλιαζε. Με την πάροδο του χρόνου είχαμε αναπτύξει σχέση εμπιστοσύνης. Όταν απουσίαζα με ενημέρωνε η συνάδελφος ότι με αποζητούσε προφέροντας το όνομά μου.

Σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε με την εργοθεραπεύτρια, με είχε παροτρύνει να ενθαρρύνω τον Άγγελο να αλληλοεπιδρά με τους ομηλικούς του και να του προσφέρω αίσθημα στοργής και ασφάλειας. Η συμπεριφορά του Άγγελου είχε βελτιωθεί, αφού ήταν σε θέση να παίζει με τους ομηλικούς του, χωρίς να εκδηλώνει έντονη επιθετικότητα. Σημαντικό ρόλο είχε παίξει και το γεγονός ότι είχε αναπτυχθεί το λεξιλόγιό του και ήταν σε θέση να επικοινωνεί και να αλληλοεπιδρά και με τα παιδιά της τάξης, αλλά και με τις παιδαγωγούς.

Στις αρχές του καλοκαιριού, ο πατέρας μας ενημέρωσε ότι ο Άγγελος θα σταματούσε για διακοπές και ότι θα μας αποχαιρετούσε, γιατί την επόμενη χρονιά, λόγω αλλαγής οικίας, θα εγγραφόταν σε άλλο παιδικό σταθμό. Την τελευταία ημέρα που προσήλθε το παιδί στο σταθμό, το πατέρας μας χαιρέτησε διατηρώντας το ψυχρό και απόμακρο ύφος. Εγώ και η συνάδελφος αποχαιρετίσαμε τον Άγγελο με μια αγκαλιά και ευχηθήκαμε να περάσουν ένα όμορφο καλοκαίρι. Το παιδί ανταποκρίθηκε στην αγκαλιά μας με χαμόγελο και ένα φιλί. Εκείνη τη στιγμή ένιωσα ανακουφισμένη και ευτυχισμένη, γιατί είχα κερδίσει την εμπιστοσύνη του Άγγελου και είχε επιτευχθεί ο σκοπός μου ως παιδαγωγός να συμβάλλω στην ομαλή ψυχοκινητική ανάπτυξη του.

Παρόλη την αρνητική στάση του πατέρα και την αδιαφορία της μητέρας, είχα κατευθύνει τον πατέρα στη σωστή κατεύθυνση, προκειμένου να αντιμετωπιστούν έγκαιρα και αποτελεσματικά, οι αναπτυξιακές διαταραχές που παρουσίαζε το παιδί. (www.sxolesgonewn.gr).

Ο Άγγελος είναι ένα παιδί στο φάσμα του αυτισμού, αλλά με την παρακολούθηση των συνεδριών, είναι σε θέση να ενταχθεί στα πλαίσια μιας ομάδας ομηλικών του και να αλληλοεπιδρά λειτουργικά τόσο με τους ενήλικες όσο και με τους συνομηλικούς του.

Συμπεράσματα

Η μετάβαση από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον, αποτελεί μια από τις διαβατήριες τελετές που συντελούνται κατά τη διάρκεια της ζωής μας. Γονείς και παιδαγωγοί διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην ομαλή ένταξη του παιδιού στους χώρους προσχολικής αγωγής.

Τα συναισθήματα των γονέων παρουσιάζουν ποικιλομορφία και καθορίζουν τον τρόπο διαχείρισης της πραγματικότητας που βιώνουν (απομάκρυνση του παιδιού από το οικογενειακό περιβάλλον).

Σύμφωνα με επιστημονικές μελέτες διακρίνονται οι παρακάτω τύποι γονέων: α) ευερέθιστοι γονείς β) φιλόδοξοι γ) απορριπτικοί δ) υπερπροστατευτικοί ε) ανήσυχοι και στ') μποέμ.

Από την πλευρά του παιδιού, το άγχος του αποχωρισμού από τη μητέρα και οι τρόποι εκδήλωσης του καθορίζονται από την ηλικία, τη ψυχοσυναισθηματική ωριμότητα και τον τύπο του δεσμού, που έχει αναπτύξει με τη μητέρα.

Οι τέσσερις τύποι δεσμού κατά το Bowlby είναι ο ασφαλής δεσμός, ο αμφιθυμικός, ο αποφευκτικός και ο αποδιοργανωμένος.

Οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας, διαθέτουν την επιστημονική κατάρτιση να οργανώσουν το χώρο ώστε να είναι ασφαλής, ευχάριστος και να ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών, που φιλοξενούν.

Επιπλέον είναι σε θέση να παρατηρούν και να καταγράφουν τη συμπεριφορά κάθε παιδιού σε διαφορετικές χρονικές στιγμές. Μέσα από την παρατήρηση του παιχνιδιού, της αλληλεπίδρασης του παιδιού με τους ομηλικούς του και των συνηθειών που σχετίζονται με την τουαλέτα και το φαγητό ή τον ύπνο, μπορούν να εντοπίσουν την <<παρεκκλίνουσα>> συμπεριφορά.

Η ανάπτυξη σχέσεων και η καλλιέργεια κλίματος συνεργασίας με τους γονείς, αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για τη διευκόλυνση και την προαγωγή του παιδαγωγικού έργου.

Κάθε ευσυνείδητη παιδαγωγός, εφευρίσκει τρόπους να προσεγγίζει τους γονείς προκειμένου να τους ενημερώσει για ενδεχόμενες αναπτυξιακές διαταραχές, που εμφανίζουν τα παιδιά τους. Σκοπός της δεν είναι η διάγνωση, αλλά ο εντοπισμός της ιδιαίτερης συμπεριφοράς του παιδιού και η παροχή συμβουλών προς τους γονείς, σχετικά με τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσουν. Συνάντηση με εξειδικευμένους επαγγελματίες και παραπομπή σε ομάδα αναπτυξιολόγων.

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται αύξηση των αναπτυξιακών διαταραχών(ΔΕΠΥ, αυτισμός) σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Οι γονείς πρέπει να γνωρίζουν τη σημασία της έγκαιρης διάγνωσης και αντιμετώπισης αυτών των διαταραχών. Κάποιοι γονείς αρνούνται να αποδεχτούν τη διαφορετικότητα του παιδιού τους.

Ένα παιδί με αυτισμό ή ΔΕΠΥ, δεν είναι άρρωστο, αλλά χρήζει εξειδικευμένης αντιμετώπισης και παρακολούθησης από εξειδικευμένο προσωπικό. Σε κάθε περίπτωση, η παιδαγωγός με την επίμονη και σταθερή στάση της, είναι αυτή που θα παραπέμψει τους γονείς σε εξειδικευμένους στις αναπτυξιακές διαταραχές επαγγελματίες.

Τα αποτελέσματα της παρέμβασης και της παρακολούθησης συνεδριών από επαγγελματίες εργοθεραπευτές και λογοθεραπευτές, αφενός έχουν θετική επίδραση στη ψυχοσυναισθηματική υγεία του παιδιού, αφετέρου διευκολύνουν γονείς και παιδαγωγούς στην άσκηση του ρόλου τους.

Προτάσεις

Μετά από τη μελέτη των δύο περιπτώσεων(παιδί με αυτισμό και παιδί με ΔΕΠΥ), είναι προφανές ότι η παιδαγωγός προσχολικής , πρέπει να παρατηρεί συστηματικά τη συμπεριφορά των παιδιών της ομάδας της.

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς, οι παιδαγωγοί μπορούν να αναλάβουν κάθε μια συγκεκριμένο αριθμό παιδιών που θα παρατηρεί και θα διατηρεί ημερολόγιο καταγραφής των παρατηρήσεων της. Η ευθύνη για τα παιδιά της τάξης είναι και των δύο .

Οι γονείς θα ενημερώνονται διεξοδικά για το σκοπό και τους στόχους του παιδαγωγικού έργου.

Στα πλαίσια του παιδικού σταθμού σε συνεργασία με παιδοψυχολόγους, είναι εφικτό να λειτουργήσουν σχολές γονέων. Σε τακτά χρονικά διαστήματα ,να οργανώνονται συγκεντρώσεις γονέων και να ενημερώνονται οι γονείς για θέματα διαπαιδαγώγησης των παιδιών.

Στην άσκηση του παιδαγωγικού τους έργου, οι παιδαγωγοί να σέβονται και να συνεργάζονται με όλες τις ειδικότητες που εργάζονται στον παιδικό σταθμό(προϊσταμένη ,παιδαγωγοί, τραπεζοκόμοι ,καθαρίστριες).

Οι δήμοι που εποπτεύουν τους παιδικούς σταθμούς ,να έχουν προβλέψει την ίδρυση συμβουλευτικών σταθμών ,οι οποίο είναι στελεχωμένοι με παιδοψυχολόγους ,λογοθεραπευτές και εργοθεραπευτές και παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους σε παιδαγωγούς και γονείς.

Γονείς και παιδαγωγοί , να μπαίνουν ο ένας στη θέση του άλλου(εν συναίσθηση), προκειμένου να διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ τους. Ακόμα και οι πιο δύστροποι και αρνητικοί γονείς ,να αντιμετωπίζονται από τις παιδαγωγούς με ευγένεια, θετική διάθεση, υπομονή και επιμονή. Το χαμόγελο είναι μια καμπύλη που ισιώνει τα πάντα.

Επίλογος

Μετά από δεκαέξι χρόνια εργασίας σε χώρους προσχολικής αγωγής και μέσα από την αλληλεπίδραση με παιδιά, γονείς και συναδέλφους, νιώθω έντονα την ανάγκη για συνεχή αναζήτηση του τρόπου διαχείρισης της συμπεριφοράς των ανθρώπων με σκοπό την ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας ,αμοιβαίου σεβασμού και εμπιστοσύνης.

Ο πολυδιάστατος ρόλος μου ως παιδαγωγός, μου προτάσσει την ανάγκη για εφαρμογή των παιδοκεντρικών προσεγγίσεων, που έχω διδαχθεί. Ταυτόχρονα πρέπει να ενημερώνομαι για τις νέες επιστημονικές μεθόδους που εφαρμόζονται σε χώρους προσχολικής αγωγής παγκοσμίως.

Σκοπός μου είναι να βλέπω τα ευτυχισμένα παιδιά και ευχαριστημένους γονείς. Έστω και εάν κάποιες φορές βρίσκομαι στη δυσάρεστη θέση να επισημάνω στους γονείς προβληματικές συμπεριφορές του παιδιού τους, θεωρώ ότι αποτελεί υποχρέωση, που απορρέει από την ιδιότητα μου ως παιδαγωγός.

Έχοντας αντιμετωπίσει διάφορους τύπους αναπτυξιακών διαταραχών στο χώρο όπου εργάζομαι, αισθάνομαι ότι έχω συμβάλλει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στην ορθή αντιμετώπιση τους.

Τα θετικά αποτελέσματα της έγκαιρης παρέμβασης και των συνεδριών με εξειδικευμένο προσωπικό, αλλά και οι εκδηλώσεις αποδοχής και αγάπης από τους μικρούς μου <<μαθητές>>, μου δίνουν δύναμη να ξεπερνάω τα εμπόδια και τις δυσκολίες, που προκύπτουν στις σχέσεις με τους γονείς.

Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

Ανδρεοπούλου. Σ. (2017). Γονείς, ακούστε μας. Αθήνα: Διόπτρα.

Δραγάση - Σηφάκη. Ε. (1999). Σωστοί γονείς, ευτυχισμένα παιδιά. Αθήνα: Καστανιώτης.

Καλαντζή-Azizi, A. & Ζαφειροπούλου, Μ. (2011). Προσαρμογή στο σχολείο. Αθήνα: Πεδίο.

Ντολιοπούλου .Ε.(2002).Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός.

Ντολιοπούλου .Ε. (2005).Σύγχρονα Προγράμματα για Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας. Αθήνα: Τυπωθήτω - Δαρδανός.

Μανωλόπουλος. Σ. -Τσιάντης .Γ. (1987). Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής-Ανάπτυξη. Αθήνα: Καστανιώτης.

Παππά. Β. (2017). Επάγγελμα Γονέας. Αθήνα: Οκτώ.

Παρασκευόπουλος .Ι. (1985). Εξελικτική Ψυχολογία, 1^{ος}&2^{ος} τόμος. Αθήνα.

Σιδέρης. Ν. (2009). Τα παιδιά δε θέλουν ψυχολόγο, γονείς θέλουν. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σιδέρης. Ν. (2013). Μιλώ για την κρίση με το παιδί. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Τσιάλτα. Α. (2014). Παιδικός αυτισμός και επικοινωνία των αυτιστικών παιδιών μέσω παιχνιδιού. Αθήνα: Οξυγόνο.

Φράγκου. Χ. (1994). Ψυχοπαιδαγωγική. Θέματα παιδαγωγικής ψυχολογίας, παιδείας, διδακτικής και μάθησης. Αθήνα: Gutenberg.

Χουρδάκη. Μ. (2000). Οικογενειακή ψυχολογία. Αθήνα: Leader Books.

Μεταφρασμένες στα ελληνικά

Brazelton.Berry. (1998). Τα αναπτυξιακά προβλήματα του βρέφους και του νηπίου, η ιατρο-ψυχολογική αντιμετώπισή τους.(Επιμέλεια ,Παρασκευόπουλος .Ι., Παπασταύρου. Α. μτφ .)Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bucay.J.& Bucay.D.(2017). Γονείς και παιδιά.(Επισκοπούλου .Κ .Μτφ.) Αθήνα:Opera.

Cohen. D., Stern. V., with Balaban.N.(1991). Παρατηρώντας και καταγράφοντας τη συμπεριφορά των παιδιών.(Επιμέλεια, Βοσνιάδου .Σ., Ευαγγέλου .Δ. Μτφ.)Αθήνα: Gutenberg.

Cole, M. & Cole, S. R. (2002). Η ανάπτυξη των παιδιών. Γνωστική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη κατά τη νηπιακή και μέση παιδική ηλικία, Β τόμος. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γ. Δαρδανός.

Freud.J. (2015). Γονείς , μια διαρκής πρόκληση.(Δημητρούκα .Α. Μτφ.) Αθήνα: Πατάκης.

Wilmshurst. L. (2011). Εξελικτική Ψυχοπαθολογία, μια αναπτυξιακή προσέγγιση. (Επιμέλεια, Μπεζεβέγκης. Η., Κουλεντιάνου. Μ. Μτφ.)Αθήνα:Gutenberg.

Ξενόγλωσσες

Achenbach, T. M. (1995). Developmental issues in assessment, taxonomy, and diagnosis of child and adolescent psychopathology. In D. Cicchetti, & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology*, vol 1. New York: Wiley & Sons.

Hohmann.M. & Weikart.D.(1995). Educating Young Children, active learning practices for preschool and child care programs. Ypsilanti, Michigan. USA: High/ Scope Press.

Παρουσιάσεις

Παρουσίαση

Δρ. Πήλιου Σταύρου

Κλινικός Ψυχολόγος, Επιμορφωτής στο Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Διδάσκων Τμήματος Ψυχολογίας, ΕΚΠΑ. Θέμα παρουσίασης: Το παιδί στην οικογένεια.(Μάιος,2019).

Διαδικτυακές πηγές

<https://eidikospaidagogos.gr/>

<http://www.sxolesgonewn.gr/>

<https://www.psychologynow.gr/>

<https://www.lexigram.gr/>

Παράρτημα

1.ΚΑΡΤΕΛΑ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ

ΚΑΡΤΕΛΑ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

(Συμπληρώνεται από την/τον παιδαγωγό για κάθε νέο παιδί που φιλοξενείται στον Π.Σ)

Όνοματεπώνυμο παιδιού:
Ημερομηνία γέννησης:
Τηλ. σπιτιού:
Όνοματεπώνυμο πατέρα:
Επάγγελμα πατέρα:
Τηλ. πατέρα:
Όνοματεπώνυμο μητέρας:
Επάγγελμα μητέρας:
Τηλ. μητέρας:
Όνοματεπώνυμο κηδεμόνα:
Τηλ. κηδεμόνα:
Τηλ. έκτακτης ανάγκης:
Θέση του παιδιού στην οικογένεια (πρώτο παιδί, δεύτερο κ.λπ., μοναχοπαίδι):
Αδέλφια :

Άλλα μέλη της οικογένειας που μένουν μαζί σας (παππούς, γιαγιά κ.λπ.)

Κατοικίδια (και το όνομα)

Ποια είναι η μητρική γλώσσα του παιδιού;

Ποια είναι η μητρική γλώσσα των γονέων;

Ποια γλώσσα χρησιμοποιείτε στο σπίτι;

Διαβάζετε ελληνικά; (για αλλοδαπούς γονείς)

Ποια άλλη γλώσσα διαβάζετε-

Έχει αλλεργικές αντιδράσεις σε Κάποια τροφή; (αν ναι, σε ποια;)

Έχει αλλεργικές αντιδράσεις σε κάποια φάρμακα; (αν ναι, σε ποια;)

Έχει αλλεργικές αντιδράσεις σε κάτι άλλο;

Τι κάνετε σε περίπτωση πυρετού;

Παίρνει κάποια φάρμακα;

Υπάρχουν λόγοι (ιατρικοί ή θρησκευτικοί) για τους οποίους δεν επιτρέπεται: η κατανάλωση συγκεκριμένων τροφών;

.....

η ενασχόληση με κάποιες δραστηριότητες;

.....

Έχει το παιδί εμπειρία από άλλον προσχολικό χώρο;

Είναι η πρώτη φορά που το παιδί απομακρύνεται από το σπίτι;
Με ποιον τρόπο έχετε προετοιμάσει το παιδί για τον παιδικό σταθμό;
Ποιες είναι οι συνήθειες του παιδιού σχετικά με το φαγητό και τον ύπνο;
Ποιες είναι οι συνήθειες του παιδιού σχετικά με την τουαλέτα; (ανάλογα με την ηλικία: αν ζητάει να πάει τουαλέτα, αν είναι στην περίοδο που βγάζει την πάνα κλπ.)
Υπάρχουν ιδιαίτερες συνήθειες που ευχαριστούν το παιδί;
Έχει κάποιους ιδιαίτερους φόβους ή πράγματα που το ενοχλούν; (π.χ. το ενοχλούν κάποιοι θόρυβοι)
Υπάρχει κάποιο αντικείμενο ή κατάσταση που χαλαρώνει και ηρεμεί το παιδί;
Θέλει να φέρνει στον παιδικό σταθμό Κάποιο αγαπημένο του αντικείμενο; (μεταβατικό αντικείμενο)
Με τι του αρέσει να παίζει; (με τους ενήλικες ή μόνο του)
Τι είναι αυτό που σας φοβίζει περισσότερο σαν γονείς;

Υπάρχει κάτι που νομίζετε ότι πρέπει να γνωρίζουμε;

(Άλλο)

2.ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ.

ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΠΡΙΝ ΕΡΘΕΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΣΤΟΝ ΠΑΙΔΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ

1. Συζητήστε μεταξύ σας, αλλά και με τα άλλα μέλη της οικογένειας που θα έχουν σχέση με τον παιδικό σταθμό (π.χ. παππού ή γιαγιά που θα έρχονται να το πάρουν κλπ.), ώστε να εκφραστούν σκέψεις, ανησυχίες, ιδέες για το πως θα προγραμματιστεί η νέα σας ζωή και η σχέση σας με το παιδί Επίσης, μιλήστε με φίλους και γνωστούς που έχουν ήδη ζήσει αυτήν την εμπειρία. Καλό είναι οι τυχόν αγωνίες σας να μην εκφράζονται μπροστά στο παιδί
2. Εξηγείστε οπωσδήποτε στο παιδί, ακόμη και αν είναι μωρό, ότι θα πάει το φθινόπωρο στον παιδικό σταθμό, θα είναι με άλλα παιδιά, θα παίζει και θα το φροντίζουν οι παιδαγωγοί του. Εσείς δεν θα είστε μαζί του. Θα πηγαίνετε στη δουλειά αλλά ΠΑΝΤΑ θα γυρίζετε να το πάρετε.
3. Αυτή η τακτική ειλικρίνειας και εξήγησης είναι καλό να ακολουθείται κάθε φορά που το παιδί μένει με άλλο πρόσωπο στο σπίτι ή αλλού, όχι μόνο για να διευκολυνθεί η ένταξή του στον παιδικό σταθμό, αλλά και για να υπάρχουν σχέσεις ειλικρίνειας μεταξύ σας, σχέσεις που θα σας συνοδεύσουν σε όλη σας τη ζωή.
4. Εφ' όσον γνωρίζετε σε ποιον σταθμό θα πάει το παιδί σας πριν κλείσει ο σταθμός τον Αύγουστο, καλό είναι να τον έχετε επισκεφτεί τουλάχιστον μία φορά, προκειμένου να δει το παιδί το χώρο, τα παιδιά, τα παιχνίδια κλπ. Αυτό θα το βοηθήσει να έχει μια εικόνα του χώρου ,σε μια εποχή που και τα παιδιά είναι λιγότερο, μα και που όλα νιώθουν πια καλά και ευχαριστημένα Η επίσκεψη καλό θα είναι να γίνει μετά από συνεννόηση με την/τον Προϊσταμένη /ο του σταθμού.
5. Φροντίστε ώστε, τουλάχιστον μια εβδομάδα πριν το ξεκίνημα της χρονιάς, να έχετε εφαρμόσει σταδιακά ένα πρόγραμμα καθημερινότητας, το οποίο να ταιριάζει στο ωράριο που θα ακολουθηθεί μετά. Το παιδί να κοιμάται σχετικά νωρίς το βράδυ, ώστε να ξυπνά χωρίς κόπο το πρωί και να μην είναι κουρασμένο και κατά συνέπεια κακόκεφο και γκρινιάρικο.

6. Πηγαίνετε το παιδί στην παιδική χαρά, σε φιλικά σπίτια κλπ. όπου θα έχει την ευκαιρία να βρεθεί με άλλα παιδιά

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΑΛΟ ΝΑ ΚΑΝΕΤΕ ΑΦΟΥ ΞΕΚΙΝΗΣΕΙ Η ΧΡΟΝΙΑ

1. Να συνεχίσετε την τακτική ειλικρίνειας εξηγώντας στο παιδί(ακόμα και εάν είναι μωρό)τι θα συμβεί. Οι εξηγήσεις δίνονται και την προηγούμενη το βράδυ(«αύριο που θα ξυπνήσουμε θα πάμε σχολείο», αλλά βέβαια και το πρωί την ώρα της προετοιμασίας. Οι εξηγήσεις διαφέρουν ίσως από μέρα σε μέρα. Για παράδειγμα, την πρώτη μέρα, ανάλογα με τις οδηγίες , θα πείτε: «Θα πάμε στον παιδικό σταθμό, θα δούμε την παιδαγωγό, τα παιχνίδια ,τα άλλα παιδάκια. Εγώ θα είμαι μαζί σου». Και την επόμενη: «εγώ θα φύγω για λίγο, αλλά πολύ γρήγορα θα έρθω να σε πάρω.
2. Δεν φεύγετε ποτέ κρυφά» όσο και εάν αυτό συχνά σας διευκολύνει (γονείς και παιδαγωγούς) γιατί δεν ζείτε τα τυχόν κλάματα του παιδιού. Όμως, το κοροϊδεύετε και καταστρέφεται η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ σας, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να έχει εμπιστοσύνη ούτε στο γονιό, ούτε στην/στον παιδαγωγό και να νιώθει ακόμα πιο χαμένο και μόνο.
3. Συνεννοηθείτε με την/τον παιδαγωγό για την τακτική που θα τηρήσετε, τόσο κατά τη διάρκεια της παραμονής σας στο σταθμό, όσο και για τη διάρκεια παραμονής του παιδιού στο χώρο κατά τις πρώτες ημέρες.
4. Αφήστε το παιδί να πάρει μαζί του, εάν το επιθυμεί, το αγαπημένο του αντικείμενο(κουβέρτα, πανάκι κλπ.) ή κάποιο άλλο παιχνίδι (όχι αντικείμενα που ανήκουν στους γονείς). Είναι αυτό που σιγουρεύει το παιδί σας ότι το σπίτι του και εσείς εξακολουθείτε να υπάρχουνε για όσο δεν είστε παρόντες και του δίνει μεγαλύτερη σιγουριά και πεποίθηση ότι θα ξαναβρεί πρόσωπα και χώρους που έχει χάσει.
5. Δώστε του το δικαίωμα να εκφράσει όπως επιθυμεί, τα συναισθήματά του για τη νέα του-εμπειρία, όσο και αν αυτό μερικές φορές σας στενοχωρεί: αφήστε

το π.χ. να κλάψει ίσως και να "πενθήσει" το γεγονός ότι θα σηκώνεται πια να πηγαίνει κάθε πρωί (και για όλη του τη -ζωή!) σε έναν άλλο χώρο, μακριά σας, για να κάνει άλλα πράγματα που αποτελούν πια το δικό του κόσμο.

6. Μη ρωτάτε με αγωνία, φυσική περιέργεια και—ανακριτικό τόνο: «πώς πέρασες; τι έκανες» κλπ. Το παιδί σας μπαίνει σε ένα καινούργιο, δικό του κόσμο και έχει δικαίωμα, αν θέλει, να κρατήσει μυστικές τις εμπειρίες του. Δώστε του όμως χρόνο και ευκαιρίες όταν νιώθει την ανάγκη, να σας πει οτιδήποτε θέλει αυτό.

7. Δώστε του ευκαιρίες να προσπαθεί να τα βγάλει πέρα μόνο του σε διάφορες καταστάσεις ανάλογα με την ηλικία του. Μην «τσιγκουνεύεστε» τα καλά λόγια και την έκφραση (εκ μέρους σας) χαράς και περηφάνιας όποτε τα καταφέρνει (ασφαλώς δεν το κατηγορείτε όταν συμβαίνει το αντίθετο. Μπορείτε να πείτε: "δεν πειράζει, είμαι σίγουρη πως σε λίγο καιρό θα τα καταφέρεις")·

8. Και με το ξεκίνημα, αλλά και κατά τη διάρκεια της χρονιάς-το παιδί-πρέπει να έρχεται καθημερινά-στον Παιδικό σταθμό(εκτός φυσικά, αν υπάρχει σοβαρός λόγος π.χ. ασθένεια). Αυτό βοηθάει πολύ στο να συνηθίσει τη νέα του ζωή. Αν υπάρχουν συχνές διακοπές αποδιοργανώνεται και πρέπει κάθε φορά να ξεκινήσει την προσπάθεια σχεδόν, πάλι από την αρχή.

3.ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ ΕΩΣ 2;5 ΕΤΩΝ

ΗΜΕΡΕΣ	ΠΑΙΔΙ	ΓΟΝΕΑΣ
1η ημέρα	Κλαίει ή είναι επιφυλακτικό. Δεν αποχωρίζεται τον γονιό. Μπορεί όμως από την αρχή να φανεί ανεξάρτητο και ήρεμο.	Συζητά με την/τον παιδαγωγό ώστε να νιώσει το παιδί σιγουριά για τη σχέση γονιού και παιδαγωγού. Μιλά στο παιδί για την παραμονή του στον παιδικό σταθμό. Μένει μαζί του 2-3 ώρες, το παίρνει και φεύγει ακόμη και αν η συμπεριφορά του παιδιού είναι ήρεμη.
2η ημέρα	Επιφυλακτικό και διερευνητικό.	Συζητά με την/τον παιδαγωγό για τις ιδιαιτερότητες του παιδιού του.
		Παίζει με το παιδί Ερευνά το χώρο μαζί
		του. Το αφήνει μόνο του αλλά είναι μέσα στην αίθουσα. Φεύγει ύστερα από τρεις ώρες μαζί με το παιδί .
3η ημέρα	Πιο ερευνητικό, ίσως πιο ανεξάρτητο.	Παίζει ήσυχα με το παιδί
		Απομακρύνεται μέσα στην αίθουσα και αφήνει το παιδί να εξερευνήσει το χώρο, χωρίς να το εμποδίσει να επανέλθει κοντά του. Βγαίνει από το δωμάτιο για λίγο, αφού το πει στο παιδί. Επανέρχεται και δεν ξαναφεύγει παρά μόνο με το παιδί.
4η και 5η ημέρα	Αρχίζει να νιώθει πιο άνετα στο καινούργιο περιβάλλον. Απομακρύνεται πιο εύκολα από τον γονιό .Έχει επαφή με την/τον παιδαγωγό.	Μένει, με το παιδί για λίγο στην τάξη και φεύγει για λίγη ώρα, αφού έχει συνεννοηθεί με το παιδί Επιστρέφει και φεύγει με το παιδί.

Από την 6^ηεως την 10^η ημέρα συνεχίζεται το πρόγραμμα της 4^{ης} και 5^{ης} ημέρας, αφήνοντας το παιδί σταδιακά για περισσότερη ώρα μόνο του, ανάλογα με τις αντιδράσεις του.

Το παιδί, ανεξάρτητα από την ηλικία του, έχει ανάγκη τη σωματική επαφή, γι' αυτό, όταν βλέπουμε ότι χρειάζεται την αγκαλιά, δεν θα πρέπει να του τη στερήσουμε. Επισημαίνουμε ότι το χρονοδιάγραμμα είναι ενδεικτικό, καθώς στη διαδικασία της προσαρμογής θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες και η ιδιαιτερότητα του κάθε παιδιού και τής οικογένειάς του.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ 2;5 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ

ΗΜΕΡΕΣ	ΠΑΙΔΙ	ΓΟΝΕΑΣ
1η ημέρα	Κλαίει ή είναι επιφυλακτικό. Δεν αποχωρίζεται τον γονιό. Μπορεί όμως και να μην εκδηλώσει τίποτα από όλα αυτά.	Συζητά με την/τον παιδαγωγό ώστε να νιώσει το παιδί σιγουριά για τη σχέση γονιού και παιδαγωγού. Μιλά στο παιδί για τον παιδικό σταθμό και μένει μαζί του. Το παίρνει και φεύγει ύστερα από 2 ή 3 ώρες, ανάλογα με το παιδί, αφού συνεννοηθεί με την/τον παιδαγωγό.
2η ημέρα	Επιφυλακτικό και διερευνητικό.	Συζητά με την/τον παιδαγωγό για τις ιδιαιτερότητες του παιδιού του. Παίζει με το παιδί. Ερευνά το χώρο μαζί του. Το αφήνει μόνο του για λίγο. Δεν φεύγει αστό το χώρο του παιδικού σταθμού.
3η ημέρα	Πιο ερευνητικό, ίσως πιο ανεξάρτητο.	Μένει με το παιδί για λίγο και μετά το αφήνει. Φεύγει από τον παιδικό σταθμό για λίγες ώρες, αφού ενημερώσει το παιδί.

<p>4η ημέρα</p>	<p>Συνεχίζεται το πρόγραμμα της 3^η ημέρας αφήνοντας το παιδί σταδιακά, για περισσότερη ώρα μόνο, ανάλογα με τις αντιδράσεις του. Μπορεί και να έχει ολοκληρωθεί η προσαρμογή, οπότε, σε συνεννόηση με την/τον παιδαγωγό, το παιδί παραμένει κανονικά στο σταθμό. Τα περισσότερα παιδιά (σε αυτήν την ηλικία) προσαρμόζονται μέσα στην πρώτη εβδομάδα, αλλά πάντα το <u>πρόγραμμα της προσαρμογής</u> θα,</p> <p>εφαρμόζεται ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε παιδιού.</p>	
------------------------	---	--

Το παιδί, ανεξάρτητα από την ηλικία του, έχει ανάγκη τη σωματική επαφή, γι' αυτό, όταν βλέπουμε ότι χρειάζεται την αγκαλιά, δεν θα πρέπει να του τη στερήσουμε.

Επισημαίνουμε ότι το χρονοδιάγραμμα είναι ενδεικτικό, καθώς στη διαδικασία της προσαρμογής θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες και η ιδιαιτερότητα του κάθε παιδιού και της οικογένειάς του.

4.ΑΝΑΦΟΡΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΔΕΠΥ.

Συμβουλευτική Παιδαγωγού

ΠΣ. Περσέως – Ουρανία, 21/1/15

Αναλυτικό Report με την Ουρανία για παιδί με ενδείξεις ΔΕΠΥ (χωρίς διάγνωση)

Ορέστης, 4 ετών, 2^η χρονιά στον ΠΣ. (την 1^η πήγαινε σε ιδιωτικό για λίγο διάστημα από όπου τους έδιωξαν).

Από παρατήρηση της παιδαγωγού στην τάξη:

Συμπεριφορά

«Με το που μπαίνει στην τάξη είναι χείμαρρος. Δεν αποχαιρετάει τον μπαμπά (συνήθως είναι τσακωμένοι μεταξύ τους). Κάθεται σε συγκεκριμένη θέση κοντά στην πόρτα, τώρα όμως μπαίνει πιο μέσα (επίτευγμα –σαν να θέλει πλέον να αρχίσει να εντάσσεται στην ομάδα). Χωρίς να έχει προηγηθεί κάτι, αρχίζει να χτυπάει - σπρώχνει ή τραβάει μαλλιά σε όποιον τύχει να βρίσκεται δίπλα του ή επιλέγει παιδιά πιο αδύναμα από αυτόν. Τον τελευταίο καιρό έχει μετριαστεί ο τρόπος του, μπορεί απλά να σπρώξει. Αγριεύει συνεχώς το πρόσωπό του, τα παιδιά αντιδρούν, η παιδαγωγός τον σταματάει, τον βάζει να ζητήσει συγνώμη, τον βάζει στην καρέκλα της ηρεμίας αλλά εκείνος σηκώνεται. Τότε αυτή την αφήνει για να μην ενισχύσει το γεγονός ότι θέλει να της τραβήξει την προσοχή. Ο στόχος της παιδαγωγού είναι να τον εντάξει στην ομάδα και να του διδάξει κανόνες. Στα μέσα Νοέμβρη η ομάδα άρχισε να τον απορρίπτει (‘φύγε από δίπλα μας’). Έφυγε από τη μία θέση και πήγαινε στην άλλη. Φαύλος κύκλος, όσο έπαιρνε απόρριψη τόσο πιο επιθετικός γινόταν. Η παιδαγωγός τον απομάκρυνε στην καρέκλα της ηρεμίας με το περιθώριο να παίξει παζλ – αυτοκινητάκια. Μετά από 5’ ερχόταν στην ομάδα να ενοχλήσει. Μια μέρα σηκώθηκε από την καρέκλα της ηρεμίας πήγε κλώτσησε ένα παιδί στο μάτι και ξανακάθισε στην καρέκλα, ενώ δεν απαντούσε τίποτα όταν τον ρωτούσε η παιδαγωγός γιατί το έκανε. Τώρα φτάσανε σε ένα επίπεδο που κάθεται περισσότερο στην ομάδα (5’-8’), γυρνώντας βέβαια όλες τις θέσεις. Αυτό που του άρεσε πιο πολύ ήταν το παιχνίδι ‘κάνε ό,τι κάνω’. Κάθεται τώρα στη ζωγραφική περισσότερο αλλά μουτζουρώνει τα σχέδια των άλλων. Στην ομαδική ζωγραφική συμμετέχει όρθιος. Στις αρχές, έσπρωχνε τα παιδιά στις σκάλες και η παιδαγωγός τον έπαιρνε δίπλα της. Εκείνος καθόταν χορεύοντας. Στην αυλή δεν έπαιζε αλλά καθόταν δίπλα στην παιδαγωγό. Όταν τον πήγαινε στο γραφείο εκείνος περνούσε καλά. Τώρα, στην ομάδα θυμίζει εκείνος τους κανόνες στα παιδιά (‘κάτσε καλά γιατί θα πας στην καρέκλα της ηρεμίας’). Η επιθετικότητα, θεωρεί η παιδαγωγός, ότι είναι και από κούραση από μία ώρα και μετά (13:15 φεύγει τον παίρνει ο μπαμπάς). Ποτέ δεν ακούει παραμύθι, παίρνει δικό του και κάθεται και ξεφυλλίζει. Βέβαια, σε μια ιστορία που τους διάβαζε, τελικά εκείνος πρόσεχε και απάντησε σε ερωτήσεις (η ιστορία αναφερόταν σε ένα επιθετικό παιδί, όπως είπε η παιδαγωγός, που χτύπησε και έβαλε γύψο γιατί δεν πρόσεχε). Η καρέκλα της ηρεμίας πλέον έχει μετριαστεί στις 2 φορές τη μέρα, μόνο όταν κάνει κάτι σοβαρό. Η μητέρα λέει ότι είναι ακούραστος (από Πετράλωνα με τα πόδια πήγαινε έλα Μοναστηράκι). Κοιμάται 9μμ-7πμ, δεν κοιμάται μεσημέρι.

Συναίσθημα

Η παιδαγωγός θεωρεί ότι το παιδί είναι σε σύγχυση. Ότι δεν μπορεί να διακρίνει το ‘αγαπάω’ από το ‘επιτίθεμαι’ ότι δεν έχει τρόπο να δείξει τη συμπάθειά του στους άλλους, ούτε τι είναι αγάπη, τι επιθετικότητα και πώς να την εκφράσει.

Σκέψεις

Η παιδαγωγός υποθέτει ότι ίσως επιζητά να κάθεται δίπλα του γιατί του λείπει η μαμά του. Επίσης θεωρεί ότι το παιδί μπορεί να σκέφτεται ότι 'ο μπαμπάς φωνάζει στη μαμά άρα πρέπει να μιμηθώ τον μπαμπά και να φωνάξω για να επιβληθώ στην τάξη;'

Μάθηση

Ο λόγος του πολύ ανεπτυγμένος με πλούσιο λεξιλόγιο πλούσιο, αλλά απαντάει και μοιράζεται επιλεκτικά. Δεν θα απαντήσει ούτε καν 'γιατί έτσι' όταν χτυπήσει κάποιον και τον ρωτήσει γιατί. Είναι έξυπνος, καλός στα παζλ, στη μίμηση και στο συμβολικό παιχνίδι, αλλά η διασπαστική συμπεριφορά του δεν του επιτρέπει να ολοκληρώσει τις δραστηριότητες. Το σχέδιό του δεν είναι εξελιγμένο.

Κοινωνικές σχέσεις

Εκφράζει έντονη συμπάθεια για ένα κορίτσι (το σφίγγει αγκαλιά), το οποίο φαίνεται να λειτουργεί ως συνδετικός κρίκος με την ομάδα. Το κορίτσι αυτό είναι συγκροτημένο, με όρια. Ενώ πρώτα τον απέρριπτε (γιατί την πείραζε), μετά είπε ότι την αγαπάει κι εκείνη τώρα τον βοηθάει, παίζει μαζί του. Όταν η φίλη του κοριτσιού παίζει μαζί της εκείνος της λέει να φύγει, τη διεκδικεί αποκλειστικά. Δεν παίζει με τα αγόρια (γενικά τα αγόρια έχουν μεγάλο ανταγωνισμό, κοπανιούνται, δεν έχουν δέσει σαν ομάδα). Με τις παιδαγωγούς οι σχέσεις είναι 'μέτριες'. Έχει μετριάσει την επιθετικότητά του τώρα όταν βλέπει ότι κάποιος δεν πάει να παίζει μαζί του και τον απορρίπτει. Μια μέρα είπε στην παιδαγωγό: 'Δεν κοιμήθηκα το βράδυ γιατί ο μπαμπάς φώναζε στη μαμά όλη νύχτα'. Τώρα η ομάδα τον αποδέχεται με τα ελαττώματά του. Αλλά και οι ίδιοι έχουν αρχίσει να δένονται σαν ομάδα (στην αρχή της χρονιάς ήταν 2 τάξεις μαζί, τώρα έχουν χωριστεί).

Σχέσεις γονέων

Η μαμά φαίνεται φοβισμένη. Είπε για το παιδί ότι επιτίθεται από αγάπη. Η παιδαγωγός υποθέτει ότι το παιδί έχει δει επιθετικές συμπεριφορές από τον μπαμπά στη μαμά και μετά πιθανώς του λένε 'από αγάπη το κάνουμε', γι' αυτό το παιδί να μπερδεύεται. Η μαμά από την παιδαγωγό να του δώσει χρόνο. Είπε ότι βλέπει βελτίωση γιατί παλιά έσπαγε πιρέξ στο jumbo ενώ τώρα απλά κοιτάει τα ράφια.

Οι γονείς είναι ασυνεπείς. Η μαμά πήγε να ενημερωθεί λέγοντας ότι μπαμπάς δεν μπορούσε να παρευρεθεί γιατί κρατούσε το παιδί στο σπίτι ενώ ήταν έξω στο αυτοκίνητο και την περίμενε. Όταν της είπαν ότι μπορούν να κάνουν μία επίσκεψη στο συμβουλευτικό ήταν πολύ αρνητικοί και αμυντικοί. Είπε ότι έχει διαβάσει πολλά βιβλία ψυχολογίας και έχει πάει σε ψυχολόγο παλιότερα. Η παιδαγωγός είπε στη μητέρα ότι ενδιαφέρεται για το παιδί και τους ενημερώνει γιατί την απασχολεί η εξέλιξη στο μέλλον, ότι αν το παιδί έχει κάποια δυσκολία καλό θα ήταν να προλάβουν την εξέλιξή της και να τη σταματήσουν. Η παιδαγωγός περιγράφει τη μητέρα ως αμυντική με στόχο να δικαιολογή τον μπαμπά.

Συναίσθημα παιδαγωγού

Θεωρεί ότι είναι κρίμα να μην βοηθηθεί το παιδί. Είναι αμφίθυμη, νιώθει συμπάθεια αλλά και θυμό κάποιες φορές. Στην αρχή είπε ότι είχε πάρει το βάρος σα να ήταν δικό της παιδί και έπρεπε να απολογηθεί στους γονείς των άλλων παιδιών για τα χτυπήματα. Τώρα νιώθει ότι έχει δεθεί αρκετά μαζί του και νιώθει περισσότερη συμπάθεια.

Σημείωση

Το παιδί ήρθε για πρώτη φορά στον ΠΣ με τον παππού και όχι με τους γονείς. Από τον ιδιωτικό σταθμό που πήγαινε το προηγούμενο έτος τους διώξαν. Οι παιδαγωγοί πέρυσι τον πήγαιναν βόλτες σε όλο τον παιδικό για να ηρεμήσει.

Οι γονείς είναι πολύ νέοι 27-35 ετών πάνω κάτω. Όταν η παιδαγωγός κάλεσε και τους δύο ξεχωριστά στο τηλ. ζητώντας μια συνάντηση για ενημέρωση, (γιατί δεν έρχεται η μαμά στον παιδικό), ενώ είχε πει στον μπαμπά ότι θα το κάνει, εκείνος επιτέθηκε στην άλλη συνάδελφο λέγοντας ότι δεν πρόκειται να πάει, και ζητώντας το λόγο γιατί πήραν τη μαμά τηλ. (‘δεν είμαστε χωρισμένοι, θα το έλεγα εγώ στη γυναίκα μου’). Η μητέρα είπε ότι θα τηλ. να κανονίσουν κάποιο ραντεβού.

Πρόταση

Τετάρτη 4/2/15 10:30

Από την ανάλυση του report προκύπτουν ενδείξεις για θέματα δεσμού. Το παιδί μοιάζει να χρειάζεται **ενίσχυση των δυαδικών διαπροσωπικών σχέσεων** –με το κορίτσι (συνομήλικη), με εκείνη, με τους ενήλικες. Καλό είναι να σταματήσουν οι ποινές (καρέκλα της ηρεμίας), ή έστω να παγώσει αυτή η τεχνική έως ότου οι παιδαγωγοί δοκιμάσουν και αξιολογήσουν τη νέα πρόταση. Χρειάζεται **να λειτουργήσουν μόνο με επιβραβεύσεις** να φτιάξουν ένα πρόγραμμα, μέσω του οποίου **κάθε εβδομάδα κλιμακωτά** να στοχεύουν σε μία συμπεριφορά. Να σκεφτούν αρχικά **5 συμπεριφορές** που θεωρούν διασπαστικές και να τις **δουλέψουν μία- μία, για όσο χρειαστεί μέχρι να εξαλειφθεί**. Π.χ. αν η μία συμπεριφορά είναι ότι «χτυπάει π.χ. 2 φορές τη μέρα, ο στόχος είναι οι 2 να γίνουν μία». Πάμε στο παιδί και του λέμε: **«Σήμερα χτύπησες 2 φορές, τον χ και τον ψ. αύριο αν δεν χτυπήσεις 2 φορές θα σου δώσω ένα φανταστικό βραβείο -κάτι που του αρέσει-** (σκοπός είναι να κάνεις το στόχο εφικτό. Αν χτυπήσει του βάζεις ένα χ σε πίνακα που έχεις φτιάξει (να μην είναι ορατός σε όλους στην τάξη) και του λες **«κοίτα πήρες ένα χ, αν πάρεις και 2^ο δεν θα πάρεις το μεγάλο βραβείο».** Αν χτυπήσει 2

φορές απλά δεν παίρνει το βραβείο. Όταν κατακτήσει αυτό το στόχο προχωράς, στο να μη χτυπήσει ούτε μία φορά.

Οπτική: στο παιδί τελικά επικοινωνείς αυτό που θες με θετικό τρόπο. Τη θετική ανατροφοδότηση τη δίνεις και στους γονείς: «Σήμερα ήταν φανταστικός. Προτείνω και στο σπίτι να του δώσετε κι εσείς ένα βραβείο».

Οι **ανταμοιβές** πρέπει να είναι πολύ **διαφορετικές**, άλλες φορές μικρές και άλλες μεγάλες και **διαφορετικής αξίας**. Για να διατηρηθεί η κινητοποίηση / το ενδιαφέρον χρειάζονται ασταθή κίνητρα. Οι ανταμοιβές πρέπει να είναι **απτές (έπαινοι αλλά και υλικές ανταμοιβές)**.

Σε αυτή τη φάση δεν βοηθάει η ένταξη στην ομάδα. Χρειάζεται να ενισχυθούν οι διαπροσωπικές σχέσεις. **Στην ομάδα τον προσκαλείς πάντα αλλά αν αρχίσει να διακόπτει τον βγάζεις και τον αφήνεις με επιτήρηση συναδέλφου να κάνει κάτι άλλο.** Αν επιχειρήσει να ξαναμπεί με διαταρακτικό τρόπο, **τον τραβάς πιο πίσω με το χέρι χωρίς να τον κοιτάς, συνεχίζοντας να κάνεις με τους άλλους που είναι συγκεντρωμένοι τη δραστηριότητα που έκανες.** Του δίνεις **σημασία (θετική και με πολλή επιβράβευση) όταν αποφασίσει να ενταχθεί χωρίς να διαταράσσει.**

5.ΦΟΡΜΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΓΙΑΤΟΝ/ΤΗΝ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟ-ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΟΚΟΜΟ.

ΦΟΡΜΑ
ΑΝΑΦΟΡΑΣ.pdf